

Uloga seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti u seksualnom zadovoljstvu muškaraca i žena

Petković, Lara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:335088>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**ULOGA SEKSUALNOG SAMOPOŠTOVANJA I SEKSUALNE
ASERTIVNOSTI U SEKSUALNOM ZADOVOLJSTVU
MUŠKARACA I ŽENA**

Diplomski rad

Lara Petković

Mentorica: Doc. dr. sc. Tanja Jurin

Zagreb, 2022.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 07.07.2022.

Lara Petković

SADRŽAJ

Uvod	1
<i>Seksualno zadovoljstvo</i>	2
<i>Seksualno samopoštovanje</i>	4
<i>Seksualna asertivnost i rodne razlike</i>	6
Cilj, problemi i istraživačke hipoteze	9
<i>Hipoteze</i>	9
Metoda	10
<i>Sudionici</i>	10
<i>Instrumenti</i>	11
<i>Postupak</i>	13
Rezultati	14
<i>Povezanost svih istraživanih varijabli</i>	15
<i>Hijerarhijska regresijska analiza</i>	16
<i>Posredujuća uloga seksualne asertivnosti</i>	18
Rasprava	22
<i>Metodološka ograničenja i smjernice za buduća istraživanja</i>	26
Zaključak	30
Literatura	31
Prilozi	
<i>Prilog A</i>	37
<i>Prilog B</i>	40
<i>Prilog C</i>	40
<i>Prilog D</i>	41

Uloga seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti u seksualnom zadovoljstvu muškaraca i žena

The role of sexual self-esteem and sexual assertiveness in sexual satisfaction of men and women

Lara Petković

Sažetak

Važan dio seksualnog zdravlja predstavlja osjećaj zadovoljstva svojim seksualnim životom. Stoga se sve više pažnje posvećuje određenim čimbenicima pozitivno povezanim sa seksualnim zadovoljstvom, imajući na umu potencijalne razlike između muškaraca i žena. Seksualno samopoštovanje predstavlja način na koji sebe evaluiramo kao seksualno biće. Seksualna asertivnost, odnosno sposobnost da izrazimo svoje seksualne potrebe i iniciramo njihovo ostvarenje tijekom seksa, potencijalni je mehanizam u pozadini odnosa između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva. Cilj ovog istraživanja je ispitati rodne razlike u seksualnom zadovoljstvu, seksualnom samopoštovanju i seksualnoj asertivnosti, kao i doprinos seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti seksualnom zadovoljstvu muškaraca i žena. U online istraživanje sudjelovalo je 1053 žena i 442 muškaraca u dobi od 18 do 63 godine. Primijenjeni su sljedeći upitnici: Nova skala seksualnog zadovoljstva, Skala seksualnog samopoštovanja i Hurlbertov indeks seksualne asertivnosti. Rezultati su pokazali izostanak rodni razlika u seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj asertivnosti, dok su iste dobivene po pitanju seksualnog samopoštovanja koje je nešto izraženije u muškaraca. Utvrđene su pozitivne povezanosti između sve tri temeljne varijable, uz značajan relativan doprinos seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti seksualnom zadovoljstvu muškaraca i žena. Osobe viših razina seksualnog samopoštovanja i asertivnosti izvještavaju o višim razinama seksualnog zadovoljstva. Također, porastom seksualnog samopoštovanja dolazi i do rasta po pitanju seksualne asertivnosti. Ustanovljena je i posredujuća uloga seksualne asertivnosti u odnosu seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva kod oba roda, a rezultati ukazuje na to da su u pozadini tog odnosa posrijedi i još neki drugi čimbenici. Ovi podaci nude korisne smjernice za rad s klijentima tijekom seksualne terapije, no potrebna su daljnja istraživanja.

Ključne riječi: seksualno zadovoljstvo, seksualna asertivnost, seksualno samopoštovanje, rodne razlike

Abstract

Being satisfied with one's sex life is an important part of sexual health. Therefore, more attention is being brought to certain factors positively related to sexual satisfaction, keeping in mind potential differences between men and women. Sexual self-esteem represents the way we evaluate ourselves as sexual beings. Sexual assertiveness, or the ability to express our sexual needs and initiate their fulfillment during sex, is considered a potential mechanism behind the relationship between sexual self-esteem and sexual satisfaction. The aim of this study is to examine gender differences in sexual satisfaction, sexual self-esteem and sexual assertiveness, as well as the contribution of sexual self-esteem and sexual assertiveness in explaining sexual satisfaction, in men and women. 1,053 women and 442 men aged 18 to 63 participated in the online survey. The following questionnaires were used: New Scale of Sexual Satisfaction, Sexual Self-Esteem Scale, and Hurlbert Index of Sexual Assertiveness. Results showed the lack of gender differences in sexual satisfaction and sexual assertiveness, while sexual self-esteem was significantly higher in men. Positive correlations were found between all three main variables, while sexual self-esteem and sexual assertiveness accounted for a significant portion of the sexual satisfaction variance. People with higher levels of sexual self-esteem and assertiveness reported higher levels of sexual satisfaction. Likewise, the increase in sexual self-esteem is followed by an increase in sexual assertiveness. It was established that sexual assertiveness is an intermediary of the relationship between sexual self-esteem and sexual satisfaction in both groups, and the results indicate that there are other factors key to explaining this relationship. These data offer valuable guidelines for working with clients during sexual therapy, but further research is needed.

Ključne riječi: sexual satisfaction, sexual assertiveness, sexual self-esteem, gender differences

Uvod

Ljudska seksualnost predstavlja vrlo kompleksnu, u današnjem društvu uvelike tabuiziranu i stigmatiziranu temu, o kojoj se nesumnjivo nedovoljno govori. Ona se odnosi na inherentnu ljudsku sposobnost da se izrazimo kao seksualna bića, ali i na način na koji doživljavamo erotsko zadovoljstvo (Rathus i sur., 2013, prema Antičević i Šodić, 2014). Iako svatko od nas ima određene stavove i mišljenja o seksualnosti, kao i potrebe i osjećaje koji su s njom povezani, činjenica je da seksualnost predstavlja nešto osobno, te ju svatko od nas doživljava na sebi svojstven način. Jedan od problema koji otežava dijalog o ovoj tematici predstavlja izostanak univerzalne, sveobuhvatne teorije ljudske seksualnosti, koja se stoga uglavnom promatra u okviru biopsihosocijalnog modela (Jurin, 2020). Osvrnemo li se na istraživačke studije usmjerene na seksualnost, one su uglavnom posvećene seksualnim disfunkcijama, dok se tematika seksualnog zadovoljstva i užitka – nekih od pozitivnih aspekata seksualnosti – u usporedbi s navedenim dosad zanemarivala (Cooper i Stoltenburg, 1987). S jedne strane, to i nije posve iznenađujuće kada se uzme u obzir odnos društva prema seksualnosti kao i negativne posljedice koje takve smetnje izazivaju, ali i zabrinjavajući podaci o raširenosti seksualnih smetnji, poglavito u ženskoj populaciji gdje su učestaliji i čine svakodnevicu između 25 i 50% žena (Basson i sur., 2000; Berman i sur., 1999, prema Štulhofer i sur., 2003). No u posljednje vrijeme dolazi do progresivnog povećanja u broju istraživanja u području seksualnosti (Antičević i Šodić, 2014). Taj je iskorak praćen i povećanim interesom za seksualnost, pa se tako fokus usmjerava i na seksualno zdravlje i neke njegove odrednice. Kada govorimo o seksualnom zdravlju, njega je najjednostavnije definirati kao odsustvo bolesti, odnosno seksualnih poremećaja, no takvo poimanje zanemaruje činjenicu da veliki broj ljudi, unatoč neimanju tegoba, osjeća kontinuirano nezadovoljstvo svojim seksualnim životom. Također je zamjetna i obrnuta situacija, odnosno da kod starijih osoba učestalo pronalazimo očuvano zadovoljstvo unatoč slabijem funkcioniranju (Jurin, 2020). Stoga se adekvatnijom smatra definicija seksualnog zdravlja kao stanja koje je, uz izostanak seksualnih smetnji, praćeno i zadovoljstvom vlastitim seksualnim životom (Jurin, 2020). Nadalje, Svjetska zdravstvena organizacija seksualno zdravlje definira kao kontinuitet pozitivnih fizičkih, psihičkih i sociokulturalnih iskustava povezanih sa seksualnošću (World Health Organization, 2004, prema Jurin, 2020). Uz nepostojanje seksualnih disfunkcija, bolesti i slabosti, naglašava se i važnost emocionalne, socijalne i

psihološke dobrobiti. Iz ovih je definicija vidljiva važnost seksualnog zadovoljstva za ljudsko seksualno zdravlje kao i za zdravlje općenito, sreću (Whipple i sur., 2007, prema Menard i Offman, 2009) ali i opću dobrobit (Henderson i sur., 2009). Seksualno zadovoljstvo uostalom predstavlja i važan element po pitanju kvalitete i stabilnosti intimnih veza (Christopher i Sprecher, 2000), a samim time i njihova duljeg trajanja (Felmlee i sur., 1990) iz čega je i više nego vidljiva ne samo teorijska, već i praktična važnost njegova izučavanja i razumijevanja.

Seksualno zadovoljstvo

Prije samog navođenja definicije seksualnog zadovoljstva, važno je istaknuti manjak dosljednosti u određivanju što ono točno jest, kao i u njegovoj operacionalizaciji (Lawrance i Byers, 1992). U suštini, ono se definira kao afektivna reakcija temeljena na evaluaciji našeg seksualnog odnosa, što uključuje i procjenu da su potrebe nas i našeg partnera/ice uspješno ostvarene (Offman i Matheson, 2005). Jednostavnije, riječ je o stupnju u kojem je osoba zadovoljna seksualnim aspektima svoje veze (Sprecher i Cate, 2004). Byers (1999, str. 96) pri definiranju ovog konstrukta dodaje kako „Seksualno zadovoljstvo nije jednako odsutnosti nezadovoljstva, kao što ni sreća nije jednaka izostanku depresivnosti, a zdravlje bolesti.“ Prilikom mjerenja seksualnog zadovoljstva, suočavamo se sa širokim rasponom mjernih instrumenata, pa tako i korištenjem različitog broja čestica. Autori su se dosad najčešće oslanjali na samo jednu česticu, odnosno pitanje koliko je osoba zadovoljna svojim seksualnim životom, ili na dva, jednostavnija indikatora, koji se temelje na podjeli seksualnog zadovoljstva na dvije temeljne komponente – one fizičkog užitka i emocionalnog zadovoljstva (Haavio-Mannila i Kontula, 1997). No, sve više autora upozorava na složenost ovog konstrukta i potrebu za drugačijim konceptualizacijama koje bi nudile sustavniju kategorizaciju odrednica seksualnog zadovoljstva, posebice ako se u obzir uzme njihova raznolikost. Takav pristup naravno zahtjeva i njemu sukladne instrumente koji bi omogućili mjerenje seksualnog zadovoljstva kao višedimenzionalnog fenomena.

Jedna od takvih složenijih konceptualizacija je ona Carpenter i sur. (2009), koja ističe kako je seksualno zadovoljstvo oblikovano interakcijama čimbenika na trima različitim razinama. Prva, individualna razina, prvenstveno se odnosi na opće psihofizičko stanje osobe, ali i osjete koji se javljaju tijekom seksualnih aktivnosti, no ujedno uključuje i

stavove koje osoba ima o seksualnosti kao i njezina prethodna iskustva u toj sferi. Druga razina je relacijska, odnosno interpersonalna, te se većinom odnosi na dostupnost partnera te na vrstu, trajanje i stabilnost intimne veze u kojoj se osoba nalazi, ali i obrasce seksualnih aktivnosti. Posljednja, treća razina obuhvaća kulturološke čimbenike, odnosno različita kulturalno uvjetovana očekivanja povezana s izražavanjem i funkcijom seksualnosti te je za nju karakteristična svojevrsna rodna specifičnost (Carpenter i sur., 2009). Naime, ova razina obuhvaća čimbenike poput različitih, društveno uvjetovanih standarda i moralnih pravila za muškarce i žene. Utjecaj ovih faktora još više dolazi do izražaja u kontekstu ženske seksualnosti, čemu primjerice svjedoče nalazi kako su stavovi o intimnosti i seksualnom moralu značajno povezani sa seksualnim zadovoljstvom žena, dok isto ne vrijedi za muškarce (Štulhofer i Gregurović, 2003), što dodatno potkrepljuje istraživanje sociokulturalnih čimbenika kao jednu od glavnih zadaća u području seksualnosti.

Smatrajući prethodnu podjelu prejednostavnom, Štulhofer i Buško (2008) predlažu podjelu na pet dimenzija. Prva dimenzija odnosi se na kvalitetu i intenzitet seksualnih doživljaja, odnosno na iskustvo seksualnog užitka koji potiče ponavljanje seksualnih aktivnosti (Hurlbert i sur., 1993). Već je Byers (1999) istaknula kako se seksualni užitak i zadovoljstvo ne bi trebali poistovjećivati obzirom da je moguće da, iz različitih razloga, osoba doživljava užitak tijekom odnosa, no svejedno je niskog seksualnog zadovoljstva, primjerice zbog nedovoljne emocionalne povezanosti s partnerom ili frekvencije odnosa. Druga dimenzija naglašava seksualnu usredotočenost, koja se očituje u mogućnosti da se prepustimo užitku i usmjerimo na seksualne senzacije, što u konačnici omogućuje održavanje visoke razine seksualnog uzbuđenja i intenziviranje užitka. Treća dimenzija u prvi plan ističe reciprocitet u sklopu seksualnih odnosa, odnosno uspostavljanje ravnopravne „razmjene“ seksualnih dodira i iskustava među. Dimenzija emocionalne povezanosti, četvrta po redu, naglašava kvalitetu odnosa među partnerima, intimnost, bliskost, povjerenje, što je u konačnici i preduvjet za otvaranje prema partneru i prepuštanje tijekom seksualnih aktivnosti. Poticanjem otvorene komunikacije o seksu među partnerima, emocionalna povezanost dovodi do većeg zadovoljstva seksualnim životom (Byers, 2005). Posljednja, peta dimenzija odnosi se na raznolikost, učestalost i trajanje seksualnih aktivnosti (Štulhofer i Buško, 2008). Upravo je raznolikost seksualnih doživljaja negativno povezana sa seksualnom dosadom, pojmom koji se smatra oprečnim

seksualnom zadovoljstvu. Prema Mikulasu i Vodanovichu (1993), riječ je o stanju obilježenom nezadovoljstvom i relativno niskom pobuđenošću, koje se javlja zbog nedovoljno seksualno stimulirajućih okolnosti što se, između ostalog, može odnositi i na repetitivna seksualna iskustva. Seksualna dosada može rezultirati gubitkom interesa za seksualne odnose (čija učestalost, uz još neke čimbenike koji se odnose na seksualne aktivnosti, doprinosi seksualnom zadovoljstvu), te u konačnici može dovesti i do prekida veze, ali i braka (De Chenne i Moody, 1988). U skladu sa ovim poimanjem seksualnog zadovoljstva, Štulhofer i Buško (2008) su razvili instrument koji zahvaća sve navedene dimenzije, Novu skalu seksualnog zadovoljstva koja je nespecifična s obzirom na rod, seksualnu orijentaciju i intimni status osobe.

Nastavno na konceptualizacije Carpenter i sur. (2009) te Štulhofera i Buško (2008) nužno je osvrnuti se na neke specifične čimbenike povezane sa seksualnim zadovoljstvom. Dosad poznati nalazi ističu neke demografske odrednice poput mlađe dobi (Christopher i Sprecher, 2000) i višeg stupnja obrazovanja, ali i ranijeg upuštanje u seksualne odnose (Haavio-Mannila i Kontula, 1997) i prevladavanje pozitivnih stavova prema seksualnosti unutar obitelji (Bridges, 1999). No, u posljednje se vrijeme sve više pažnje pridaje nekim drugim faktorima povezanim sa seksualnim zadovoljstvom iz šire domene ličnosti, poput seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti, kojima se između ostalog često posvećuje pažnja u sklopu seksualne terapije (Haavio-Mannila i Kontula, 1997).

Seksualno samopoštovanje

Većina istraživanja u području ljudske seksualnosti prvenstveno je bila usmjerena na ponašanja i stavove, zanemarujući što seksualnost predstavlja i znači za pojedinca, kako ju on vrednuje, te kako se ona uklapa u ostale sfere njegova života. No odnedavno se kao jedna od važnijih odrednica seksualnog zadovoljstva, ali i seksualnog funkcioniranja općenito, etabliralo seksualno samopoštovanje. Riječ je o načinu na koji sebe evaluiramo kao seksualno biće, primjerice potencijalno se smatrajući više ili manje (ne)kompetentnima i/ili (ne)privlačnima seksualnim partnerima (Mayers i sur., 2003). Snell i Papini (1989) se nadovezuju na ovu definiciju, navodeći kako seksualno samopoštovanje nije samo način na koji vidimo sebe kao seksualnog partnera, već uključuje i pozitivno mišljenje i uvjerenje da možemo uspješno iskusiti svoju seksualnost i ostvariti svoje seksualne potrebe na zadovoljavajući način. Iz ovih je definicija vidljivo

kako je važna komponenta seksualnog samopoštovanja subjektivnost (Doyle Zeanah i Schwarz, 1996). Naime, ova evaluacija u danom trenutku najčešće nije posve realistična, te je vrlo vjerojatno odraz naših kako sadašnjih tako i prijašnjih iskustava i učenja povezanih sa seksualnošću, uz važan utjecaj povratnih reakcija iz okoline (Snell i Papini, 1989).

Što se tiče konceptualizacije seksualnog samopoštovanja, ono se uglavnom smatra dijelom seksualnog samopoimanja, koje se očituje kroz pozitivne i negativne doživljaje i osjećaje prema sebi kao seksualnom biću (Rostosky i sur., 2008). Na prvi pogled se mogu primijetiti određene sličnosti u definiranju seksualnog samopoimanja i samopoštovanja. U nizu istraživanja, kao i pri konstrukciji pripadajućih mjernih instrumenata, ova su se dva konstrukta poistovjećivala. No mjere u kojima se seksualno samopoštovanje pobliže specificira i nastoji definirati što uže u pravilu imaju bolju pouzdanost i valjanost nego šire mjere koje se temelje na izjednačavanju ova dva pojma (Doyle Zeanah i Schwarz, 1996). Odvojivosti ovih dvaju koncepata, kao i diskriminantnoj pa samim time i konstruktnoj valjanosti seksualnog samopoštovanja, idu u prilog i nalazi o umjerenj povezanosti seksualnog i općeg samopoštovanja, i postojanju određenih razlika između muškaraca i žena ovisno o tome u kojoj je mjeri seksualno samopoštovanje povezano sa seksualnim ponašanjima i stavovima (Bailey i sur., 1987). I druga istraživanja potvrđuju kako je seksualno samopoštovanje blisko povezano s općim samopoštovanjem, ali da je riječ o drugačijim dimenzijama (Oattes i Offman, 2007). U skladu s time prevladava gledište seksualnog samopoimanja kao multidimenzionalnog konstrukta, nadređenog seksualnom samopoštovanju, koji obuhvaća ukupnost vjerovanja i stajališta koja osoba ima o sebi u kontekstu svoje seksualnosti, a poput općeg samopoimanja sadrži tri različita aspekta – opisni, evaluacijski i motivacijski (Larsen i buss, 2010, prema Antičević, 2015). Kao što je opće samopoštovanje evaluacijski dio općeg samopoimanja, u istom su odnosu i njihove seksualne komponente. Kao druga dva aspekta seksualnog samopoimanja, Snell i Papini (1989) navode seksualnu depresiju i preokupiranost seksom. Više seksualno samopoštovanje povezano je sa otvorenim stavovima prema seksualnim iskustvima, te naglašavanjem uzajamne brižnosti i poštovanja u intimnim i seksualnim odnosima (Snell i sur., 1992). Ujedno se pokazalo kako postoji pozitivna, značajna povezanost sa seksualnim zadovoljstvom (Peixoto i sur., 2018). No, postavlja se pitanje koji je mehanizam u pozadini odnosa između seksualnog samopoštovanja i seksualnog

zadovoljstva. Menard i Offman (2009) te van Gelder (2016) predlažu da odgovor možda leži u jednom drugom konstrukt – seksualnoj asertivnosti. Drugim riječima, autori smatraju kako pozitivna evaluacija sebe kao seksualnog bića potiče seksualno asertivno ponašanje, odnosno izražavanje svojih seksualnih potreba i zauzimanje za njih, što u konačnici dovodi do zadovoljavajućeg seksualnog života.

Seksualna asertivnost i rodne razlike

Seksualna asertivnost se očituje kao sposobnost izražavanja vlastitih seksualnih potreba i iniciranja željenih seksualnih ponašanja u odnosu s partnerom (Shafer, 1977), a jednako tako obuhvaća i izričito odbijanje neželjenih seksualnih aktivnosti (del Mar Sanchez-Fuentes i sur., 2016). Izvorne definicije ovog konstrukta temeljile su se na inzistiranju na upotrebi kontracepcijskih sredstava te odgovornom i sigurnom seksualnom ponašanju, ali s vremenom se utvrdilo kako je takvo shvaćanje presimplificirano. Seksualna asertivnost je pozitivno povezana sa seksualnim zadovoljstvom (Haavio-Mannila i Kontula, 1997), kao i boljim seksualnim funkcioniranjem (Hurlbert, 1991). Kod žena s višim razinama seksualne asertivnosti primijećen je veći broj doživljenih orgazama (Ferroni i Taffe, 1997), veća učestalost seksualnih aktivnosti, ali i povećana seksualna pobuđenost (Hurlbert, 1991), dok se kod anorgazmičnih žena nerijetko javlja otežana mogućnost komuniciranja vlastitih seksualnih želja i potreba (Cotten-Huston i Wheeler, 1983).

U nekim se istraživanjima, umjesto seksualne asertivnosti, upotrebljavao termin seksualno samootkrivanje, označeno kao stupanj u kojem osoba daje do znanja partneru/ici koje su joj omiljene seksualne tehnike, primjerice po pitanju ljubljenja, masturbiranja, oralnog ili vaginalnog seksa (MacNeil i Byers, 2005). No, komuniciranje svojih želja partneru se uvelike razlikuje od poduzimanja koraka da se one i ispune. Stoga je važno naglasiti kako seksualna asertivnost nadilazi čisto iznošenje svojih seksualnih preferencija partneru/ici, već nužno uključuje i aktivno iniciranje ponašanja. To u konačnici dovodi do potencijalno većih interpersonalnih rizika kao što je odbijanje nastojanja, nego u slučaju samog izražavanja naših želja, a osobe višeg seksualnog samopoštovanja bi mogle biti spremnije preuzeti takav rizik (Menard i Offman, 2009). Potporu takvom shvaćanju daju nalazi o pozitivnoj povezanosti seksualne asertivnosti i samopoštovanja (Oates i Offman, 2007), kao i prethodno spomenute pozitivne povezanosti ovih varijabli sa seksualnim zadovoljstvom. Navedeno upućuje na

mogućnost da je ovdje riječ o medijacijskom odnosu, odnosno da je povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva posredovana seksualnom asertivnošću, koja je zapravo medijator te veze. Drugim riječima, može se pretpostaviti kako, u izvjesnoj mjeri, visoko seksualno samopoštovanje može potaknuti osobu da se ponaša seksualno asertivno, izražavajući i inicirajući svoje seksualne potrebe i želje, i time doprinosti ostvarenju zadovoljavajućih seksualnih odnosa i iskustava. Koliko nam je poznato, ovaj se medijacijski model dosad ispitivao, te je i potvrđen, u dva navrata no, obzirom da su navedena istraživanja isti provjeravala na dijelom različitim uzorcima, njihovi rezultati nisu posve usporedivi.

Prvotno istraživanje (Menard i Offman, 2009) uključivalo je i muškarce i žene te je na takvom mješovitom uzorku utvrđena pozitivna povezanost između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva. No ona je bila samo djelomično posredovana seksualnom asertivnošću. Kasnije istraživanje (van Gelder, 2016), koje je za razliku od prethodnog provedeno isključivo na ženskom uzorku, rezultiralo je drugačijim nalazima. Povezanost između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva je također potvrđena, no ovaj put je taj odnos bio u potpunosti posredovan seksualnom asertivnošću. Drugim riječima, dobiven je potpuni medijacijski efekt seksualne asertivnosti na povezanost između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva. Iako među ovim istraživanjima po pitanju uzorka postoje još neke razlike, navedeni rezultati sugeriraju potrebu za detaljnijim ispitivanjem nekih od mogućih načina na koji su ovi konstrukti povezani, te je li priroda ove povezanosti univerzalna ili pak drugačija za muškarce i žene. Pri tome treba imati na umu ograničenja korištenog nacrtu koji ne dopušta uzročno-posljedično zaključivanje, te predloženi medijacijski model predstavlja samo jedan od potencijalnih načina na koji bi navedeni konstrukti mogli biti povezani. O smjeru povezanosti između navedenih varijabli možemo zaključivati samo na temelju longitudinalnog ili eksperimentalnog nacrtu. Uz to je potrebno obratiti pažnju i na doprinose seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti u objašnjavanju seksualnog zadovoljstva muškaraca i žena. Činjenica je da dosadašnji nalazi sugeriraju postojanje određenih rodni razlika po pitanju seksualnog samopoštovanja, seksualnog zadovoljstva i seksualne asertivnosti zbog čega se ispitivanje navedenog na zasebnim muškim i ženskim uzorcima, kao što je i učinjeno u ovom istraživanju, čini kao dobar korak za unapređenje prethodnih istraživanja i razumijevanja spomenutih varijabli.

Prethodno je potrebno osvrnuti se na dosadašnje nalaze o rodnim razlikama u navedenim konstruktima.

U području ljudske seksualnosti nailazimo na niz razlika između muškaraca i žena, počevši od onih ponešto očitijih u vidu anatomskih, odnosno primarnih spolnih obilježja, te razlika u četiri osnovne, njima zajedničke faze ciklusa seksualnog odgovora. No razlike se javljaju i u nekim složenijim aspektima, kao što je seksualno zadovoljstvo, jedna od središnjih dimenzija intimne povezanosti koja doprinosi fizičkom i psihičkom zdravlju ali i kvaliteti života (Trudel i sur., 2000). Niz dosad provedenih istraživanja ukazao je da muškarce u većoj mjeri interesira seks, o njemu češće razmišljaju i fantaziraju te izvještavaju o učestalijoj seksualnoj želji (Baumeister i sur., 2001). Stoga, kada se govori o seksualnoj želji i zadovoljstvu, muškarci će prije istaknuti fizičko zadovoljstvo i sam seksualni odnos. Naspram njih, žene su sklonije romantičnijem doživljaju seksualnosti i pridavanju važnosti emocionalnom okviru u kojem se zbiva seksualna aktivnost, odnosno (partnerskoj) vezi, intimnosti i privrženosti (Peplau, 2002). Njihova je seksualna orijentacija emocionalno-interpersonalna (Buss i Schmitt, 1993), te je stoga moguće da se, obzirom na osnovnu, dualnu prirodu seksualnog zadovoljstva (Haavio-Mannila i Kontula, 1997), više usmjeravaju na emocionalno zadovoljstvo dok muškarci naglašavaju fizičku komponentnu užitka s obzirom na svoju rekreacijsku orijentaciju. Ove se orijentacije smatraju jednim od prevladavajućih objašnjenja rodnih razlika u seksualnosti, koje se između ostalog javljaju i u seksualnom zadovoljstvu i njegovim odrednicama. Upravo je jedan od robusnijih nalaza o rodnim razlikama dosad bio onaj o većem seksualnom zadovoljstvu muškaraca u odnosu na žene (Petersen i Hyde, 2010; Zihler i Masten, 2010). Razlike u istom smjeru prisutne su i u seksualnom samopoštovanju (Snell i sur., 1993; Haavio-Mannila i Kontula, 1997; Antičević i sur., 2018) i seksualnoj asertivnosti (Haavio-Mannila i Kontula, 1997;). No, činjenica je da je broj istraživanja koji se bavio razlikama između muškaraca i žena u ovim varijablama limitiran, te im je nužno posvetiti više pažnje. Zbog postojeće nepodudarnosti u dosadašnjim rezultatima i manjka provedenih istraživanja, postoji potreba za stjecanjem boljeg uvida u prirodu povezanosti seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva, te će se naposljetku ispitati mogućnosti da je taj odnos posredovan seksualnom asertivnošću, kao i sami doprinosi seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti seksualnom zadovoljstvu. Shodno je istaknuti da se, prema našim saznanjima, nijedno istraživanje nije bavilo

posredujućom ulogom seksualne asertivnosti na povezanost između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva isključivo na uzorku muških sudionika, zbog čega ti zaključci nisu poznati. Stoga, ovo istraživanje bi moglo doprinijeti boljem razumijevanja načina na koji su prethodno spomenute varijable povezane, ali i na temelju čega se razlikuju. Naposljetku, potrebno je spomenuti kako korišteni nacrt ne omogućuje uzročno-posljedično zaključivanje te predloženi model predstavlja samo jednu od potencijalnih mogućnosti odnosa između navedenih varijabli.

Cilj, problemi i istraživačke hipoteze

Cilj ovog istraživanja je ispitati rodne razlike u nekim aspektima seksualnog zadovoljstva, odnosno u seksualnom samopoštovanju i seksualnoj asertivnosti. Postavljeno je i pitanje prirode povezanosti između navedenih konstrukata te mogućih razlika u doprinosu seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti u objašnjenju seksualnog zadovoljstva muškaraca i žena. U skladu s ciljevima istraživanja postavljeni su sljedeći istraživački problemi:

1. Ispitati postoje li rodne razlike između muškaraca i žena u seksualnom samopoštovanju, seksualnoj asertivnosti i seksualnom zadovoljstvu.
2. Ispitati povezanost između seksualnog samopoštovanja, seksualne asertivnosti i seksualnog zadovoljstva muškaraca i žena.
3. Ispitati relativni doprinos seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti u objašnjenju seksualnog zadovoljstva kod muškaraca i žena.
- 3.a Provjeriti pretpostavku o mogućoj ulozi seksualne asertivnosti kao posrednika u povezanosti seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva muškaraca i žena.

Hipoteze

- 1.1. Očekuje se da će muškarci imati izraženije seksualno samopoštovanje u odnosu na žene.
- 1.2. Očekuje se da će muškarci imati izraženiju seksualnu asertivnost u odnosu na žene.
- 1.3. Očekuje se da će muškarci imati izraženije seksualno zadovoljstvo u odnosu na žene.

- 2.1 Očekuje se pozitivna povezanost seksualne asertivnosti i seksualnog zadovoljstva.
- 2.2. Očekuje se pozitivna povezanost seksualnog samopoštovanja s varijablom seksualne asertivnosti.
- 2.3. Očekuje se pozitivna povezanost seksualnog zadovoljstva s varijablom seksualne asertivnosti.
3. Seksualno samopoštovanje i seksualna asertivnost imati će značajan relativan doprinos u objašnjenju seksualnog zadovoljstva i kod muškaraca i kod žena.
- 3.a Očekuje se da je povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva i u muškaraca i u žena posredovana seksualnom asertivnošću.

Metoda

Sudionici

Od ukupnog broja sudionika i sudionica koji su pristupili ovom istraživanju i dali pristanak, cjelovite je podatke dalo njih 1495, te su njihovi podaci i uzeti u daljnju obradu. 88.83% sudionika (N=1328) izvijestilo je kako je u proteklih pola godine imalo seksualne odnose, bilo u vezi bilo izvan nje, dok je njih 11.17% (N=167) negativno odgovorilo na navedeno pitanje. Rod sudionika ispitan je jednom česticom, s 3 ponuđena odgovora (*muško, žensko, drugo*), te su zbog potreba ovog istraživanja prethodno izuzeti svi sudionici koji su odabrali posljednju opciju. Stoga je konačni uzorak činilo 1053 žena (70.43%) i 442 muškarca (29.57%). Raspon dobi sudionika varirao je od 18 do 62 godine, uz prosječnu dob od 28.45 godina, dok su najmlađe sudionice imale 18, a najstarija 63 godine uz prosječnu dob od 26.63 godina. U obzir su uzeti samo punoljetni sudionici. Detaljniji pregled sociodemografskih karakteristika uzorka, koji uključuje status veze, seksualnu orijentaciju i radni status, naveden je u Tablici 1. Potrebno je istaknuti kako je, uz prethodno spomenutih 1495 sudionika, njih 596 dalo odgovore na sociodemografske podatke, no u daljnjem tijeku upitnika su odustali od ispunjavanja, te stoga nisu uključeni u daljnju obradu.

Tablica 1

Postoci i frekvencije sudionika za pojedine sociodemografske varijable stupnja obrazovanja, statusa veze i seksualne orijentacije žena (n=1053) i muškaraca (n=442)

Stupanj obrazovanja		osnovna škola (primarno obrazovanje)		srednja škola (sekundarno)		viša škola, prvostupništvo ili više od toga (tercijarno)	
		ž	1.0% (n=1)		35.6% (n=375)		64.3% (n=677)
m		0.2% (n=1)		39.6% (n=175)		60.2% (n=266)	
Status veze		nije u vezi		u vezi, no ne žive zajedno		žive zajedno (brak, životno partnerstvo, kohabitacija)	
		ž	26.1% (n=275)	44.1% (n=464)	29.8% (n=314)		
		m	38.0% (n=168)	33.5% (n=148)	28.5% (n=126)		
Seksualna orijentacija		isključivo heteroseksualna		uglavnom heteroseksualna		uglavnom homoseksualna	
		ž	70.1% (n=738)	17.6% (n=185)	8.0% (n=84)	1.2% (n=13)	3.1% (n=33)
		m	81.9% (n=362)	5.7% (n=25)	3.2% (n=14)	2.0% (n=9)	7.2% (n=32)

Legenda: Ž – žene, M – muškarci

Instrumenti

Od sudionika se najprije tražilo da odgovore na neka pitanja o sociodemografskim obilježjima: seksualnoj orijentaciji, statusu veze, najvišem postignutom stupnju obrazovanja, radnom statusu, socioekonomskom statusu, važnosti vjere u životu. Seksualna orijentacija sudionika ispitana je jednom česticom (Kinsey i sur., 1948), na kojoj su sudionici mogli označiti svoju seksualnu orijentaciju odabirom jedne od 5 ponuđenih vrijednosti (1 = *isključivo heteroseksualna*, 2 = *uglavnom heteroseksualna*, 3 = *biseksualna*, 4 = *uglavnom homoseksualna*, 5 = *isključivo homoseksualna*). Procijenjena je i važnost seksa u životima sudionika (1 = *potpuno nevažan*, 2 = *djelomično nevažan*, 3 = *osrednje (ne)važan*, 4 = *djelomično važan*, 5 = *izrazito važan*). Iz rezultata je vidljivo kako on predstavlja značajan dio u životima i muškaraca (M=3.99) i žena (M=3.92), a razlika u važnosti seksa nije statistički značajna ($t(1493) = 1.485$; $p > .05$, $d = 0.08$)

Seksualno zadovoljstvo

Seksualno zadovoljstvo ispitano je pomoću skraćene verzije Nove skale seksualnog zadovoljstva (Štulhofer i Buško, 2008), koja sadržajno pokriva svih 5 temeljnih teorijskih aspekata originalne skale od 20 čestica – seksualnu aktivnost, seksualnu razmjenu, seksualne osjete, seksualnu usredotočenost i emocionalnu bliskost. Ova se verzija sastoji od 12 čestica na skali Likertovog tipa, a zadatak sudionika bio je procijeniti svoje seksualno zadovoljstvo u proteklih 6 mjeseci na svakoj od čestica, odabirom vrijednosti na ljestvici od 1 do 5 (1 = *nimalo zadovoljan/a*, 2 = *malo zadovoljan/a*, 3 = *osrednje zadovoljan/a*, 4 = *uglavnom zadovoljan/a*, 5 = *potpuno zadovoljan/a*). Ukupni rezultat dobiva se zbrajanjem rezultata na svim česticama, te pritom veći rezultat ukazuje i na veću razinu seksualnog zadovoljstva. Autori (Štulhofer i Buško, 2008) su prilikom analize unutarnje konzistencije ovog mjernog instrumenta dobili zadovoljavajuću pouzdanost rezultata Cronbach alpha $\alpha = .93$, a navedena pouzdanost ove ljestvice dobivena je i u ovom istraživanju.

Seksualna asertivnost

Za procjenu razine seksualne asertivnosti koju osoba iskazuje u seksualnom odnosu sa svojim partnerom/icom korišten je Hurlbertov indeks seksualne asertivnosti (Hurlbert, 1991), prethodno preveden na hrvatski jezik. Sastoji od 25 čestica Likertovog tipa, poput „*Neugodno mi je razgovarati za vrijeme seksa.*“, „*Teško mi je reći ne čak i kada ne želim seks.*“, te „*Smatram da sam otvoren/a sa svojim partnerom/icom oko svojih seksualnih potreba.*“. Zadatak sudionika bio je procijeniti u kojoj se mjeri slažu sa svakom od navedenih tvrdnji, na ljestvici od 1 do 5 (1 = *nikad*, 2 = *rijetko*, 3 = *ponekad*, 4 = *većinu vremena*, 5 = *stalno*). Ukupni se rezultat formirao zbrajanjem vrijednosti ostvarenih na svim česticama, pri čemu viši rezultat na skali upućuje na viši stupanj seksualne asertivnosti. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije, izražene kao Cronbach α koeficijent, za ovu mjeru varira od .84 do .91, ovisno o istraživanju (Pierce i Hurlbert, 1999), a na našem je uzorku dobivena zadovoljavajuća pouzdanost Cronbach α od .89.

Seksualno samopoštovanje

Sa engleskog je jezika prevedena jedna od tri subskale Ljestvice seksualnosti, koje uz seksualno samopoštovanje mjere i seksualnu depresiju i preokupiranost seksom (Snell i Papini, 1989). Korišteno je 10 čestica koje pripadaju navedenoj podljestvici i opisuju niz stavova prema ljudskoj seksualnosti, poput „*Bolji/a sam u seksu nego većina ljudi.*“, „*Smatram se vrlo dobrim seksualnim partnerom/icom.*“, te „*Nisam samopouzdan po pitanju svojih seksualnih vještina.*“. Kao što je slučaj i u prethodna dva instrumenta, svaka se čestica upitnika procjenjivala na skali Likertovog tipa, koja je sadržavala 5 vrijednosti pomoću kojih su sudionici izražavali svoje slaganje, odnosno neslaganje, sa izjavama navedenima u upitniku (1 = *ne slažem se*, 2 = *djelomično se ne slažem*, 3 = *niti se ne slažem niti se slažem*, 4 = *djelomično se slažem*, 5 = *slažem se*). Zbrajanjem pojedinačnih rezultata na svakoj od tvrdnji dobiva se ukupan rezultat, a njegove više vrijednosti ukazuju na višu razinu seksualnog samopoštovanja. Analizom pouzdanosti utvrđen je zadovoljavajući koeficijent pouzdanosti Cronbach $\alpha = .93$.

Postupak

Nakon prilagodbe instrumenata *online* metodi prikupljanja podataka i danog odobrenja od strane Etičkog povjerenstva Odsjeka za psihologiju, istraživanje je provedeno putem interneta tijekom prosinca 2021. i siječnja 2022. godine, pomoću platforme *SurveyMonkey*. Upitniku je bilo moguće pristupiti putem poveznice ili putem QR koda koji su bili podijeljeni u nizu Facebook grupa, poput onih namijenjenih za studente hrvatskih sveučilišta (*Studenti RH, Brucosi hrvatske 2021./2022.*) te distribuciju upitnika za potrebe prikupljanja sudionika (*Anketalica – Podijeli svoju anketu, Upitnici za radove i istraživanja*), kao i u grupama gdje se okuplja veliki broj psihologa, psihoterapeuta i entuzijasta psihologije (*O mentalnom zdravlju uz kavu, Psiholozi*). Jednako tako, putem *e-maila* je odaslan poziv za sudjelovanjem u istraživanju većini hrvatskih sveučilišta sa zamolbom da isti bude prosljeđen studentima i zaposlenicima. Podaci su dijelom prikupljeni i metodom „*snježne grude*“ obzirom da su svi sudionici zamoljeni da, ukoliko su u mogućnosti te to žele učiniti, poveznicu prosljede dalje poznanicima. Online upitnicima prethodio je prigodni poziv na istraživanje koji je uz detaljno objašnjenje svrhe istraživanja uključivao i zahvalu sudionicima na sudjelovanju. Sudionike se nastojalo

dodatno motivirati uz napomenu kako će ovo istraživanje doprinijeti što boljem razumijevanju do tada nedovoljno istraženih čimbenika. Pritom je posebno istaknuto kako je sudjelovanje anonimno i dobrovoljno a podaci povjerljivi, imajući na umu specifičnost teme koja je od sudionika zahtijevala da daju odgovore na pitanja intimne prirode. Ujedno je i naglašeno kako će se podaci analizirati isključivo na grupnoj razini, te da sudionici u bilo kojem trenutku mogu odustati od ispunjavanja. Uz kontakt Etičkog povjerenstva, navedena je i *e-mail* adresa na koju su se sudionici mogli obratiti u slučaju pitanja i nedoumica, no ista su izostala.

Rezultati

Rezultati su obrađeni u računalnom programu *IBM SPSS Statistics for Windows*, verzija 22.0 uz *PROCESS v3.5 by Andrew F. Hayes* nadogradnju. U daljnjoj obradi rezultati muških i ženskih sudionika, odnosno dva poduzorka, razmatrani su zasebno.

Kao prvi korak u obradi podataka proveden je Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije, kako bi se utvrdilo postoji li odstupanje distribucija rezultata od normalne distribucije. Dobiveni rezultati su prikazani u Tablici 2. Na ženskom se poduzorku pokazalo kako se distribucije rezultata na skalama seksualnog samopoštovanja, seksualnog zadovoljstva i seksualne asertivnosti statistički značajno razlikuju od normalne distribucije. Kod muškaraca se ispostavilo kako jedino rezultati na skali seksualne asertivnosti ne odstupaju od normalne distribucije. No, prije donošenja zaključaka o prikladnosti primjene parametrijskih statističkih postupaka potrebno je imati na umu određene nedostatke Kolmogorov-Smirnovljevog testa, koji će kod velikih uzoraka biti statistički značajan čak i kada je riječ o malim odstupanjima od normaliteta (Field, 2009). Stoga je potrebno proučiti i preostale pokazatelje normaliteta distribucije, poput histograma te, prvenstveno, indeksa asimetričnosti i spljoštenosti (Field, 2009). Vizualnom inspekcijom histograma vidljiva su određena odstupanja od normalne distribucije za seksualno zadovoljstvo, seksualno samopoštovanje i seksualnu asertivnost kod muškaraca i žena. U prilogu A nalaze se prikazi histograma distribucija rezultata na svakoj od tri skale za oba poduzorka. Nadalje, distribucije čije se vrijednosti asimetričnosti i spljoštenosti nalaze u intervalu $[-2, 2]$, kao što je slučaj s našim

rezultatima, mogu se smatrati približno normalnima (Ryu, 2011) te kao takve omogućuju opravdanu upotrebu parametrijske statistike.

Pomoću t-testa za velike nezavisne uzorke čiji su rezultati također prikazani u Tablici 2, ispitano je potencijalno postojanje rodni razlika između muškaraca i žena na svakoj od tri temeljne varijable, navedenih u prvom problemu. Dobiveni rezultati pokazuju kako je statistički značajna razlika prisutna samo po pitanju seksualnog samopoštovanja, koje je kod žena (M=37.02) niže nego u muškaraca (M=38.61).

Tablica 2

Deskriptivna statistika i rezultati testova normaliteta distribucija, te prikaz statistički značajnih razlika u ispitivanim varijablama između poduzorka žena (n=1053) i muškaraca (n=442)

		M	SD	KS	asimetričnost	spljoštenost	t	d
Seksualno zadovoljstvo	ž	46.39	10.13	3.293***	-1.153	1.497	-1.240	0.07
	m	45.69	9.56	1.985***	-1.053	1.685		
Seksualno samopoštovanje	ž	37.02	8.88	2.666***	-0.557	-0.243	3.234**	0.18
	m	38.61	8.14	1.762*	-0.607	-0.019		
Seksualna asertivnost	ž	98.63	14.05	2.323***	-0.801	0.635	-1.393	0.08
	m	97.56	12.12	1.358	-0.396	0.286		

*Legenda: M – aritmetička sredina rezultata sudionika u poduzorku; SD – standardna devijacija; KS Kolmogorov-Smirnovljevi test normaliteta distribucije; asimetričnost – indeks asimetričnosti; spljoštenost – indeks spljoštenosti; t – t-test značajnosti razlika; d – Cohenov d veličine učinka *p<.05; **p<.01; ***p<.001*

Povezanost seksualnog zadovoljstva, seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti

Drugi problem ovog istraživanja bio je ispitati povezanost seksualnog samopoštovanja, seksualne asertivnosti i seksualnog zadovoljstva muškaraca i žena. U tu svrhu korišten je Pearsonov koeficijent korelacije kako bi se analizirale navedene povezanosti, a u Tablici 3 prikazana je korelacijska matrica istraživanih varijabli. Kao što je vidljivo iz predočenih rezultata, dobivene su pozitivne, značajne povezanosti između ispitivanih varijabli na oba poduzorka, čime su potvrđene pretpostavke postavljene u drugoj hipotezi. Dobivena je

značajna pozitivna povezanost između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva za oba uzorka. Neovisno o spolu, osobe koje su postizale više rezultate na seksualnom samopoštovanju izvještavale su o višim razinama seksualnog zadovoljstva. O višim razinama seksualnog zadovoljstva ujedno izvještavaju i osobe viših razina seksualne asertivnosti, sukladno pozitivnoj povezanosti između ove dvije varijable. Potvrđen je i pozitivan odnos između seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti. Muškarci i žene višeg seksualnog samopoštovanja ujedno iskazuju i višu seksualnu asertivnost.

Tablica 3

Prikaz interkorelacija seksualnog samopoštovanja, seksualne asertivnosti i seksualnog zadovoljstva, za žene (n=1053, iznad glavne dijagonale) i muškarce (n=442, ispod glavne dijagonale)

	Seksualno zadovoljstvo	Seksualno samopoštovanje	Seksualna asertivnost
Seksualno zadovoljstvo	1	0.454***	0.609***
Seksualno samopoštovanje	0.544***	1	0.587***
Seksualna asertivnost	0.526***	0.538***	1

*** $p < .001$

Hijerarhijska regresijska analiza

Obzirom na ustanovljene pozitivne, statistički značajne povezanosti seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva, te seksualnog zadovoljstva i seksualne asertivnosti i kod muškaraca i kod žena, kao slijedeći korak u obradi podataka provedena je hijerarhijska regresijska analiza na oba poduzorka. U prvom koraku analize, kao prediktor je uvršteno seksualno samopoštovanje, te rezultati ukazuju na značajan samostalni doprinos ove varijable u objašnjavanju varijance kriterija, seksualnog zadovoljstva. Odnosno, žene i muškarci koji iskazuju više razine seksualnog samopoštovanja, izvještavaju i o višim razinama seksualnog zadovoljstva. U drugom koraku je u model uvedena varijabla seksualne asertivnosti, za koju je također utvrđeno da predstavlja značajan prediktor seksualnog zadovoljstva, što ukazuje da osobe viših

razina seksualne asertivnosti postižu i više rezultate na seksualnom zadovoljstvu. Prilikom uvođenja ove varijable, doprinos seksualnog samopoštovanja kao inicijalnog prediktora seksualnog zadovoljstva se smanjuje, no ipak ostaje značajna, što ukazuje na mogućnost da seksualna asertivnost djelomično posreduje odnos druge dvije varijable, i to u slučaju oba uzorka.

Analiza je provedena zasebno za oba uzorka, te je polučila istovjetne rezultate, obzirom da u oba slučaju rezultati upućuju na to da je povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva djelomično objašnjiva, odnosno posredovana, seksualnom asertivnošću. U tablici 4 prikazani su rezultati na poduzorku žena, iz kojih se može iščitati da je modelom koji uključuje oba prediktora, seksualno samopoštovanje i seksualnu asertivnost, ukupno objašnjeno 38.5% varijance kriterija seksualnog zadovoljstva. U Tablici 5 prikazani su rezultati na poduzorku muškaraca, te je u tom slučaju postotak objašnjenja varijance kriterija na temelju dva prethodno navedena prediktora 37.2%.

Tablica 4

Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize za kriterij seksualnog zadovoljstva, uz prediktore seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti za poduzorak žena (n=1053)

Prediktori		1. korak	2. korak
<i>Seksualno samopoštovanje</i>	β	0.454***	0.147***
<i>Seksualna asertivnost</i>	β		0.522***
Kriterij			
<i>Seksualno zadovoljstvo</i>	R	0.454***	0.620***
	R ²	0.206***	0.385***
	ΔR^2		0.172***

Legenda: β = standardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata; R = koeficijent multiple korelacije; R² = koeficijent determinacije; ΔR^2 = promjena u postotku objašnjene varijance nakon uvođenja druge varijable

p<.001

Tablica 5

Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize za kriterij seksualnog zadovoljstva, uz prediktore seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti za poduzorak muškaraca (n=442)

Prediktori		1. korak	2. korak
<i>Seksualno samopoštovanje</i>	β	0.544***	0.367***
<i>Seksualna asertivnost</i>	β		0.328***
Kriterij			
<i>Seksualno zadovoljstvo</i>	R	0.544***	0.610***
	R ²	0.296***	0.372***
	ΔR^2		0.076***

*** $p < .001$

Posredujuća uloga seksualne asertivnosti

Smanjenje doprinosa inicijalnog prediktora seksualnog samopoštovanja pri objašnjenju varijance kriterija seksualnog zadovoljstva, pri uvođenju varijable seksualne asertivnosti, ukazuje kako bi seksualna asertivnost mogla biti posrednik odnosa između seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti.

Samim modelom pretpostavlja se kako je u podlozi odnosa seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva seksualna asertivnost kao posrednik te veze. Na slici 1 te tablici 6 prikazani su rezultati na ženskom poduzorku. Navedeni podaci o veličini, smjeru i statističkoj značajnosti regresijskih koeficijenata potvrđuju očekivanja iznesena u hipotezi 3.a. Naime, seksualno samopoštovanje pozitivno je povezano sa seksualnim zadovoljstvom ($\beta=0.4536$). Potvrđena je i uloga seksualne asertivnosti kao posrednika odnosa prethodno spomenutih varijabli ($\beta=0.3066$). Nadalje, prediktorska varijabla seksualnog samopoštovanja pozitivno je povezana s posredujućom varijablom, seksualnom asertivnošću ($\beta=0.5871$), što znači da više razine seksualnog samopoštovanja u žena upućuju na izraženiju seksualnu asertivnost. Seksualna asertivnost usto je pozitivno povezana sa seksualnim zadovoljstvom ($\beta=0.5223$). Žene izraženije seksualne asertivnosti iskazivati će veće seksualno zadovoljstvo. Dobiven je i značajni direktni efekt seksualnog samopoštovanja na seksualno zadovoljstvo ($\beta=0.147$). Stoga možemo utvrditi

kako seksualna asertivnost ne objašnjava odnos između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva u potpunosti, već djelomično posreduje njihov odnos. U slučaju potpune posredujuće uloge seksualne asertivnosti direktni bi efekt trebao biti neznačajan.

Tablica 6

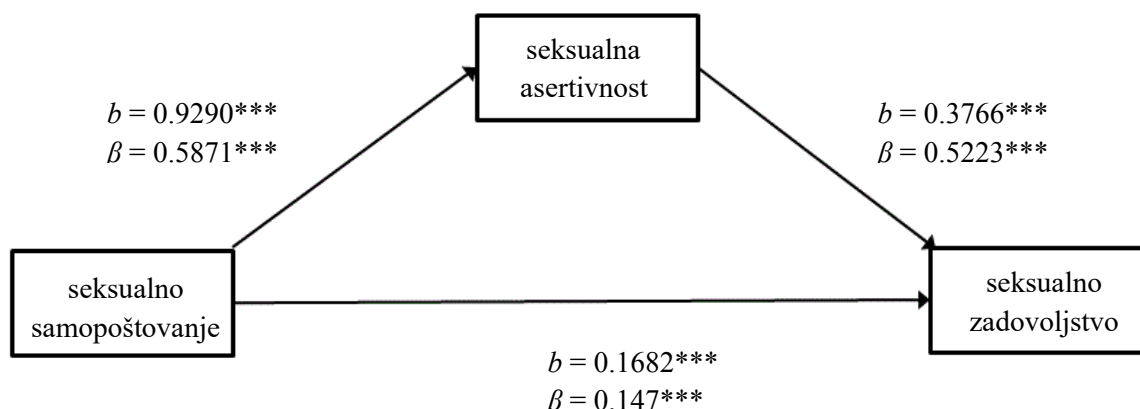
Prikaz rezultata o veličini, smjeru i statističkoj značajnosti pojedinih regresijskih koeficijenata dobivenih provedbom analize posredujuće uloge seksualne asertivnosti na povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva na uzorku žena (n=1053)

	<i>b</i>	<i>Bootstrap 95% CI</i>
efekt seksualnog samopoštovanja na seksualnu asertivnost	0.9290***	
efekt seksualne asertivnosti na seksualno zadovoljstvo	0.3766***	
indirektni efekt (seksualnog samopoštovanja na seksualno zadovoljstvo preko seksualne asertivnosti)	0.3499***	[0.2977 – 0.4035]
direktni efekt seksualnog samopoštovanja na seksualno zadovoljstvo	0.1682***	
totalni efekt	0.5181***	

Legenda: *b* – nestandardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata; *Bootstrap 95% CI* – bootstrap intervali pouzdanosti uz 95% sigurnosti
p<***.001

Slika 1

Grafički prikaz veličine, smjera i statističke značajnosti pojedinih regresijskih koeficijenata dobivenih analizom posredujuće uloge seksualne asertivnosti na seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva na uzorku žena, metodom ponovnog uzorkovanja (bootstrap) ($n = 1053$).

Legenda: b = nestandardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata; β = standardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata
 *** $p < .001$

Istovjetno je dobiveno i na muškom poduzorku, a rezultati su prikazani u tablici 7 te na slici 2. I u ovom je slučaju potvrđena pozitivna povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti ($\beta=0.5434$), kao i posredujuća uloga seksualne asertivnosti na taj odnos ($\beta=0.1764$). Također, iz rezultata je vidljivo kako izraženije seksualno samopoštovanje pozitivno povezano sa seksualnom asertivnošću ($\beta=0.5380$), koja je pak pozitivno povezana sa seksualnim zadovoljstvom ($\beta=0.3279$). Odnosno, muškarci višeg seksualnog samopoštovanja iskazuju višu seksualnu asertivnost, i ujedno ostvaruju i veće seksualno zadovoljstvo. Direktni efekt seksualnog samopoštovanja na seksualno zadovoljstvo je statistički značajan ($\beta=0.367$). Dakle, pozitivna povezanost ove dvije varijable samo se u određenoj mjeri može objasniti seksualnom asertivnošću.

Tablica 7

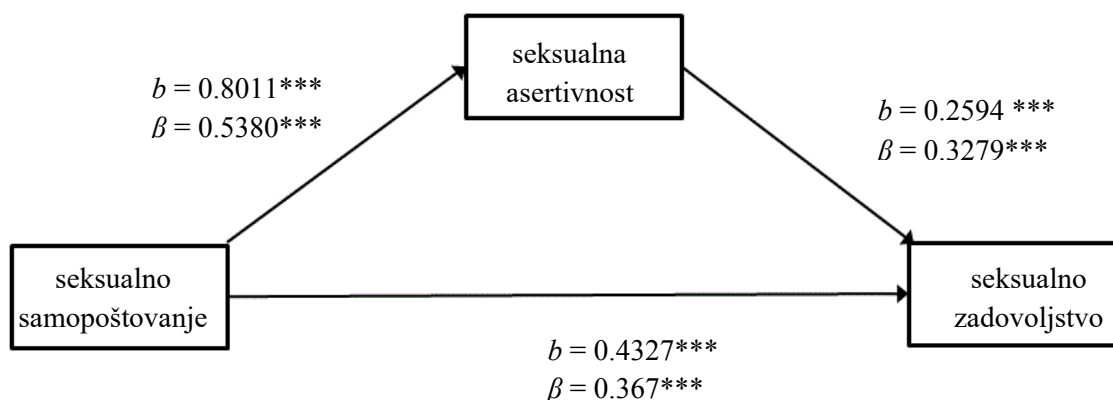
Prikaz rezultata o veličini, smjeru i statističkoj značajnosti pojedinih regresijskih koeficijenata dobivenih provedbom analize posredujuće uloge seksualne asertivnosti na povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva na uzroku muškaraca (n=442)

	<i>b</i>	<i>Bootstrap 95% CI</i>
efekt seksualnog samopoštovanja na seksualnu asertivnost	0.8011***	
efekt seksualne asertivnosti na seksualno zadovoljstvo	0.2594***	
indirektni efekt (seksualnog samopoštovanja na seksualno zadovoljstvo preko seksualne asertivnosti)	0.2078***	[0.1447 – 0.2799]
direktni efekt seksualnog samopoštovanja na seksualno zadovoljstvo	0.4327***	
totalni efekt	0.6405***	

Legenda: *b* – nestandardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata; *Bootstrap 95% CI* – bootstrap intervali pouzdanosti uz 95% sigurnosti
 $p < ***0.001$

Slika 2

Grafički prikaz veličine, smjera i statističke značajnosti pojedinih regresijskih koeficijenata dobivenih analizom posredujuće uloge seksualne asertivnosti na povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva na uzorku muškaraca, metodom ponovnog uzorkovanja (bootstrap) (n = 442).

Legenda: *b* = nestandardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata; β = standardizirane vrijednosti regresijskih koeficijenata

 $p < .001$

Rasprava

Ovim se istraživanjem nastojalo detaljnije ispitati rodne razlike u seksualnom zadovoljstvu, seksualnom samopoštovanju i seksualnoj asertivnosti, kao i sam odnos navedenih konstrukata. Imajući na umu moguće razlike između muškaraca i žena, ujedno se nastojalo steći uvid u ulogu seksualne asertivnosti u objašnjenju odnosa seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva, nezavisno kod muškaraca i kod žena.

U kontekstu prvog problema, istraživanje nije polučilo rezultate u skladu s postavljenim hipotezama. Iako se ispostavilo kako muškarci postižu više rezultate na seksualnom samopoštovanju od žena što potvrđuje prethodne nalaze (Snell i sur., 1993), očekivane rodne razlike su izostale u vidu seksualnog zadovoljstva i seksualne asertivnosti. Kao što je već spomenuto u uvodu, dosadašnji rezultati sugeriraju kako je seksualno zadovoljstvo u pravilu više izraženo kod muškaraca u odnosu na žene (Barrientos i Paez, 2006; Carpenter i sur., 2009). No, već su u prijašnjim navratima pojedina istraživanja dolazila do oprečnih rezultata, odnosno do izostanka rodni razlika (Haavio-Mannila i Kontula, 1997), ili čak do viših rezultata žena po pitanju seksualnog zadovoljstva (Heiman i sur, 2011). Uočene nedosljednosti se možda mogu pripisati osobitostima uzoraka korištenih u istraživanju, poput dobi sudionika. Preciznije, jedna potencijalna mogućnost je da navedene rodne razlike postoje samo u određenim dobnim skupinama. Kada sagledamo promjene seksualnog zadovoljstva u kontekstu dobi, vidljivo je kako s godinama dolazi do pada u njegovoj razini, i to kod oba roda (Barrientos i Paez, 2006). Iako se kao i u svakom istraživanju težilo što većoj heterogenosti uzorka, primjetno je da su istraživanju pristupili većinom mlađi sudionici uglavnom studentske dobi, i slične starosti. Naime, dob sudionika pokrivala je prilično širok raspon – istraživanju su pristupile muške osobe čija je dob varira od 18 do 62 godine, odnosno 63 godine u slučaju ženskog uzorka. No prosječna dob sudionika u obje skupine bila je oko 27 do 28 godina, odnosno riječ je o ispitanicima nešto mlađe dobi koji stoga i ostvaruju nešto više, i k tome slične, razine seksualnog zadovoljstva. To bi mogao biti jedan od razloga za manje rodne razlike, odnosno njihov izostanak. Štulhofer i sur. (2004) su u svom istraživanju obuhvatili sudionike od 18 do 60 godina te detaljnije promotrili kako se rodne razlike u razini seksualnog zadovoljstva očituju ovisno o dobnim skupinama. Ispostavilo kako je spol predstavljao značajan prediktor samo u najmlađoj dobnoj skupini, onoj od 18 do 29 godina, dok u ostalim skupinama to nije bio slučaj. Sagledamo li prosječnu dob sudionika koji su sudjelovali u našem istraživanju, ona se nalazi na samoj granici navedene dobne

skupine, te je veoma blizu dobi sljedeće ispitivane skupine od 30 do 39 godina, gdje spol prestaje biti značajan prediktor. Navedeno ide u prilog predloženom objašnjenju dobivenih rezultata u ovom istraživanju. No, dodatne analize podataka pokazuju kako u našem slučaju spol nije bio prediktor niti u jednoj dobnoj skupini, pa tako niti u onoj gdje su se nalazili najmlađi ispitanici (Prilog C), čime dato objašnjenje nije potvrđeno na našem primjeru. Također, niti u jednoj skupini nisu nađene razlike u seksualnom zadovoljstvu između muškaraca i žena (Prilog D). No, potrebno je istaknuti nerazmjer u veličini dobnih skupina te manjak starijih ispitanika što je zasigurno utjecalo na naše statističke postupke, kao i činjenicu da u najmlađoj dobnoj skupini imamo ponešto graničnu vjerojatnost od 0.051 uz malu veličinu efekta od 0.13 (Prilog D). Nadalje, ispitanici u ovom istraživanju su većinom višeg obrazovnog statusa (Tablica 1), koji je također povezan s višim razinama seksualnog zadovoljstva, te stoga potencijalno doprinosi manjim razlikama između dvije skupine (Barrientos i Paez, 2006; Carpenter i sur., 2009).

No, na mlađu dob sudionika nadovezuje se još jedno moguće objašnjenje izostanka rodni razlika u seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj asertivnosti, a to su društvene promjene unatrag posljednjih nekoliko desetljeća u seksualnom ponašanju i stavovima. Naime, tema ljudske seksualnosti neodvojiva je od sociokulturalnih utjecaja i normi. U posljednje se vrijeme sve više nastoji ostvariti jednakost u seksualnim pravima muškaraca i žena, a suvremeno je doba obilježeno većom otvorenošću i globalnim trendom rastuće permisivnosti (Scott, 1998). Poznato je i da viši stupanj obrazovanja i mlađa dob, ujedno i karakteristike našeg uzorka, doprinose permisivnosti (Štulhofer, 1999). Te su se promjene u proteklih 30 do 40 godina odrazile i na mlade u Hrvatskoj. Istraživanje Štulhofera i suradnika (2005) pokazalo je kako kod djevojaka nalazimo izraženije promjene nego kod mladića, koje se sada sve mlađe upuštaju u seksualne odnose. Iako su prije mladići bili ti koji su ranije stupali u seksualne odnose, po pitanju prosječne dobe u seksualnoj inicijaciji danas ne nalazimo rodne razlike. U odnose se sve više stupa s ciljem da se postigne užitek, gdje vidimo poveznicu sa seksualno asertivnim ponašanjem. Porast u permisivnosti se kod hrvatske mladeži odražava i u većem odobravanju pobačaja i predbračnog seksa, kao i pozitivnijim gledištem na homoseksualnost, ali i većoj spremnosti da se s prijateljima i roditeljima razgovara o seksualnosti – primjetniji su tolerantniji i progresivniji stavovi. Ujedno je došlo do pomaka ka većem seksualnom

užitku modernih djevojaka nego što je prije bio slučaj, ali i ka većoj odgovornosti i inzistiranju na upotrebi kontracepcijskih sredstava (Štulhofer i sur., 2005). Sve navedeno, a posebice posljednji spomenuti nalazi, se mogu povezati s izostankom rodih razlika u seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj asertivnosti. Uostalom, od navedenog istraživanja prošlo je i više od desetljeća, što je moglo rezultirati i dodatnim smanjenjem razlika. Nužno je dotaknuti se i činjenice kako je prije takozvani „dvostruki standard“, odnosno nejednako vrednovanje muških i ženskih seksualnih iskustava (Štulhofer, 2005), bio izraženiji, uz negativnije i restriktivnije poglede na žensku seksualnost. Nastavno na to, pokazalo se kako se apsolutne razine u seksualnom zadovoljstvu razlikuju ovisno o kulturi, te je seksualno zadovoljstvo najviše izraženo u zapadnim, europskim kulturama. A upravo se u europskim kulturama koje su orijentirane ka rodnoj jednakosti pronalaze najmanje rodne razlike u seksualnom zadovoljstvu između muškaraca i žena, naspram, primjerice, euro-azijskih ili kultura pod islamskim utjecajem koje su u tom kontekstu ponešto tradicionalnije (Laumann i sur., 2006). Nalazi prethodno spomenutog istraživanja Štulhofera i sur. (2005) sugeriraju kako naša kultura postepeno postaje sve više „europska“ uz slabljenje utjecaja tradicionalizma. No, iako su razlike u seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj asertivnosti izostale, iste su dobivene po pitanju seksualnog samopoštovanja, u skladu s predviđanjima (Tablica 2). Dobiveni rezultati ukazuju na mogućnost da je seksualno samopoštovanje muškaraca i žena određeno drugačijim čimbenicima. Do istog su zaključka došle i Antičević i sur. (2018) koje su u svom istraživanju ustanovile kako je seksualno samopoštovanje muškaraca ovisno o statusu veze, dok ono nema učinka na seksualno samopoštovanje žena. Naime seksualno samopoštovanje žena općenito je niže u odnosu na muškarce, a kada uzmemo u obzir status veze, muškarci koji imaju partnericu postižu više razine od žena u vezi. No, kod muškaraca samaca ono doseže i niže razine od seksualnog samopoštovanja žena. Prethodna istraživanja utvrdila su kako slika o vlastitoj seksualnosti kod muškaraca ovisi o tome koliko su im dostupne seksualne aktivnosti (Beutel i sur., 2002), koje su učestalije u stalnoj vezi, što i potkrepljuju spomenuti nalazi Antičević i sur. (2018). Nadalje, otprije je poznato kako slika o vlastitom tijelu u žena predstavlja važan čimbenik njihove seksualnosti (Nazarpour i sur., 2021) ali je i snažan prediktor samopoštovanja (Stapleton i sur., 2017), što ilustrira jedno od mogućih objašnjenja rodni razlika u seksualnom samopoštovanju.

Drugi problem ovog istraživanja odnosio se na odnose između temeljnih konstrukata – seksualnog zadovoljstva, seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti žena i muškaraca. Dobiveni rezultati potvrdili su postavljenu hipotezu. Više razine seksualnog samopoštovanja povezane su s višim razinama seksualne asertivnosti, što znači da pojedinci koji imaju pozitivniju sliku o sebi kao seksualnom partneru lakše komuniciraju svoje želje i potrebe tijekom seksualnih odnosa s partnerom/icom. Više razine seksualne asertivnosti ujedno su i povezane s višim razinama seksualnog zadovoljstva. Odnosno, izražavanje naših seksualnih potreba i poticanje njihova ostvarivanja tijekom odnosa doprinosi zadovoljstvu seksom. Osim što osjećaj zadovoljstva seksom potkrepljuje komuniciranje naših potreba, također doprinosi i jačanju osjećaja samopoštovanja na što upućuju dobivene pozitivne povezanosti između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva. Navedeni rezultati su u skladu s literaturom (Haavio-Mannila i Kontula, 1997, Peixoto i sur., 2018), a ove pozitivne povezanosti su nam omogućile daljnje testiranje posredujuće uloge seksualne asertivnosti na zasebnim poduzorcima. Korelacije među ovim varijablama visoke su, odnosno variraju od 0.45 do 0.61 (Tablica 3) što ukazuje da je riječ o dobivenim visokim, stvarnim značajnim povezanostima.

Medijacijski učinak seksualne asertivnosti na odnos seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva dosad su ispitali samo Menard i Offman (2009) te van Gelder (2016), čija su istraživanja polučila određene nedosljednosti. Dok je u prvom radu na mješovitom uzorku dobivena djelomična medijacija, kasnije je na isključivo ženskom uzorku ustanovljen potpuni medijacijski učinak. Stoga se, postavilo pitanje moguće posredujuće uloge seksualne asertivnosti na odnos seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva kod muškaraca i žena. Kao što je vidljivo iz rezultata, dobiveni su istovjetni rezultati za oba poduzorka (Tablice 6 i 7). Drugim riječima, osobe višeg seksualnog samopoštovanja ostvarivat će i više razine seksualne asertivnosti, što će naposljetku rezultirati višim seksualnim zadovoljstvom. No, rezultati također ukazuju da seksualna asertivnost nije jedini mehanizam u pozadini veze između seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva. Između ostalog, pregledom rezultata vidljivo je kako kod muškaraca oba prediktora imaju relativno podjednake korelacije sa kriterijem (Tablica 5), dok kod žena seksualna asertivnost više korelira sa seksualnim zadovoljstvom od seksualnog samopoštovanja (Tablica 4), ujedno i više doprinoseći kriteriju. Jedno potencijalno objašnjenje leži u činjenici kako žene teže postižu orgazam

od muškaraca. Odnosno, za muškarce je mnogo vjerojatnije da će postići orgazam tijekom seksualnih aktivnosti s partnerom/icom, posebice ako je riječ o seksualnom odnosu koji uključuje penilno-vaginalnu penetraciju (Salisbury i Fisher, 2014). O veličini te razlike, koja se nerijetko naziva „the orgasm gap“, svjedoči činjenica da naspram 90% muškaraca koji u pravilu postižu orgazam tijekom heteroseksualnog seksa, većina žena (njih čak do 70%) ne doživi orgazam (Wade i sur., 2005). Naime, dok je nekim ženama dovoljna sama penetracija, većini je za postizanje orgazma potrebna i dodatna stimulacija klitorisa (Mah i Binik, 2001). Ova razgranata struktura se svojom građom razlikuje od žene do žene, što dovodi i do razlika u mogućnosti postizanja orgazma koje su posve uobičajene i ne moraju biti upućivati na postojanje seksualne disfunkcije. Može se konstatirati kako kod žena adekvatna stimulacija igra puno veću ulogu, zbog čega komunikacija s partnerom dodatno dobiva na važnosti. Tu je vidljiva uloga seksualne asertivnosti, koja se između ostalog odražava u izražavanju i iniciranju svojih seksualnih potreba i želja, ali i u, primjerice, korištenju seksualnih igračaka koje omogućuju dodatnu stimulaciju (Haavio-Mannila i Kontula, 1997). Stoga i ne čudi činjenica da je anorgazmija često praćena narušenom komunikacijom među partnerima (Huberle, 1991). Uostalom, u svom predviđanju kako će se razlike u seksualnom zadovoljstvu između muškaraca i žena u budućnosti smanjiti (što je i dobiveno u našem istraživanju), Haavio-Mannila i Kontula (1997) ističu upravo seksualnu asertivnost u žena, odnosno njezin porast, kao jedan od ključnih čimbenika koji će pridonijeti navedenoj promijeni u rodni razlikama, što također podupire dobiveni izostanak rodni razlika u seksualnoj asertivnosti.

Metodološka ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Nužno je osvrnuti se na određene metodološke nedostatke ovog istraživanja. Kao i u svim ostalim znanstvenim područjima, i u istraživanjima seksualnosti naša mogućnost generalizacije uvjetovana je načinom odabira uzorka. Većina istraživanja u ovom području koristi one neprobalističkog tipa (Antičević i Šodić, 2014), te je tako učinjeno i ovdje. Istraživanje je provedeno na prigodnom, online uzorku, odnosno pojedincima koji su nam u tom trenutku bili dostupni, ali i sami ispitanici su zamoljeni da prosljeđuju dalje upitnik onima za koje smatraju da odgovaraju ciljanoj skupini istraživanja. Utvrđene su i razlike u odazivu ovisno u rodu. No, suprotno nalazima kako su većina sudionika u istraživanjima seksualnosti muškarci (Boynton, 2003), u našem su istraživanju većinu

uzorka činile žene što je u skladu s općim trendovima u sastavu sudionika (Smith, 2008). Sve navedeno može utjecati na pristranost uzorka. Mlađa dob sudionika, kao i njihov status obrazovanja, nisu iznenađujući, obzirom da su istraživanja utvrdila kako su to najčešće karakteristike sudionika prikupljenih putem interneta (Hewson, 2003). Sve navedeno može doprinijeti pristranosti uzorka, ali i ograničiti mogućnost generalizacije dobivenih rezultata. Mogućnost generalizacije uzorka je uvjetovana i njegovom veličinom. Trenutno istraživanje je u usporedbi s onima Menard i Offman (2009) i van Gelder (2016) uspjelo prikupiti dosad najbrojniji uzorak što mu daje nešto veću statističku snagu nego njegovim prethodnicima. U oba spomenuta istraživanja broj sudionika nije prelazio 153 što je bilo dostatno za provedbu potrebnih statističkih postupaka, ali opet količinom mnogo manje nego 1495 sudionika prikupljenih za potrebe ovog istraživanja. No, i veliki uzorci podložni su autoselekciji sudionika, odbijanju jednog dijela potencijalnih sudionika da sudjeluju u istraživanju. Takva pojava je k tome još i izraženija u istraživanjima seksualnosti, zbog osjetljivog sadržaja i tabua koji prate seksualnost (Nytiray i sur., 2010). Problemi s odazivom sudionika često mogu dodatno otežati postizanje reprezentativnog uzorka. Iako zbog njegova online načina provedbe za potrebe ovog istraživanja nije moguće dobiti točnu informaciju koliko je osoba odlučilo ne pristupiti rješavanju, postojao je značajan broj sudionika koji u konačnici nisu do kraja ispunili upitnik, preciznije njih 596. Postavlja se pitanje razlikuju li se možda osobe koje pristupaju ovakvim istraživanjima u nekim aspektima svoje seksualnosti ili drugim karakteristikama od onih pojedinaca koji ih zaobilaze. Istraživanja ukazuju na to da su osobe većeg seksualnog iskustva i pozitivnijih, liberalnijih stavova o seksualnosti motiviranije sudjelovati u istraživanjima seksualnosti (Boynton, 2003). U našem istraživanju se samo 11.17% sudionika izjasnilo kako u proteklih 6 mjeseci nisu imali seksualne odnose, te je uzorak većinom sačinjen od sudionika s redovitijim i recentnijim seksualnim iskustvima.

Značajan problem u istraživanjima seksualnosti odnosi se na iskrenost sudionika. U njima se pretežito koriste samoizvještaji, odnosno mjere samoprocjene, no stvarno seksualno ponašanje sudionika može se podosta razlikovati od onih koje prijavljuju u upitnicima (Catania, 1999). Zato je potrebno posebnu pažnju pri istraživanjima iz područja ljudske seksualnosti posvetiti mogućnosti socijalno-poželjnog odgovaranja. Svojevrsna upravo samoizvještajima, ova se tendencija odražava u nastojanjima sudionika da izmijene svoje

odgovore kako bi se pokazali u što boljem svjetlu (Tracey, 2016). Pri proučavanju seksualnosti ona dodatno dolazi do izražaja jer je riječ o temi iznimno osjetljive, intimne prirode te se kod sudionika može javiti osjećaj ranjivosti, neugode ili pretjeranog zadiranja u njihovu privatnost kada se od njih zatraže odgovori na takva pitanja (Herold i Way, 1988). Takvi osjećaji također mogu dijelom biti u pozadini toga da je dio sudionika u ovome istraživanju odlučio ne završiti upitnik do kraja. Nadalje, na točnost i valjanost dobivenih podataka ispitanici najčešće utječu na način da precjenjuju, odnosno podcjenjuju učestalost nekih od svojih seksualnih aktivnosti ili tako što pogrešno izvještavaju da se jesu, odnosno nisu upustili u određena seksualna ponašanja. Ovakvo iskrivljavanje proizlazi iz bojazni da će biti negativno percipirani kao potencijalno neiskusni ili pak promiskuitetni, zbog čega se može javiti i preskakanje pitanja ako ispitanici procijene da bi se davanje odgovora moglo na njih nepovoljno odraziti (Meston i sur., 1998). Posljednjem navedenom problemu u ovom istraživanju se doskočilo zahtijevajući od sudionika da daju odgovor na sva pitanja, jer inače neće moći nastaviti s rješavanjem. Anonimnost sudionika također doprinosi smanjenju pojave upravljanja dojmom koja se očituje u socijalno-poželjnom odgovaranju, te je u ovom istraživanju jasno navedeno kako je osigurana povjerljivost podataka. Izraženiji osjećaj anonimnosti čini sudionike spremnijima na iskrenije odgovaranje na postavljena pitanja (Wood i sur., 2004). Kada identitet sudionika nije poznat odgovori u većoj mjeri odražavaju njihova stajališta i stvarna ponašanja u svezi sa seksualnošću, a manje su posljedica socijalno-poželjnog odgovaranja (Paulhus, 1991). U budućim istraživanjima ne bi bilo loše primijeniti neku od ljestvica za kontrolu socijalno-poželjnog odgovaranja. Iskrivljavanje podataka može biti uzrokovano i time u kojoj se mjeri ispitanici točno prisjećaju prošlih seksualnih iskustava važnih za predmet istraživanja (Antičević i Šodić, 2014). Zaborav zbog protoka vremena može umanjiti valjanost danih odgovora i uvećati pogrešku mjerenja. Stoga je uobičajena praksa u istraživanjima u području seksualnosti izuzimanje dijela sudionika koji u određenom vremenskom roku nisu imali seksualne odnose. No, analizom podataka uočeno je kako se ispitanici koji nisu imali odnose u proteklih šest mjeseci značajno razlikuju od onih koji su ih imali u posljednjih pola godine, odnosno da su izvještavali o nižim razinama po pitanju seksualnog zadovoljstva, seksualnog samopoštovanja, seksualne asertivnosti, ali i važnosti seksa (Prilog B). Njihovim izbacivanjem bi se neopravdano suzio varijabilitet uzorka te ne bismo u potpunosti

zahvatili sve dijelove populacije koja je predmet ovog istraživanja, te stoga naposljetku nisu izuzeti iz obrade. Spomenute se pristranosti nastoje umanjiti korištenjem pouzdanih i valjanih mjera seksualnog ponašanja i doživljavanja. Za sve instrumente korištene u ovom radu iste su i ustanovljene.

S obzirom na to da zbog korelacijske prirode korištenih postupaka nije dopušteno uzročno-posljedično zaključivanje, ne mogu se isključiti druge mogućnosti povezanosti korištenih varijabli. Stoga bi valjalo provesti eksperimentalno istraživanje ili osmisliti longitudinalni nacrt. Dosadašnja longitudinalna istraživanja, preciznije ono Larsona i sur. (1998), pružaju podršku pretpostavljenom smjeru povezanosti navedenih varijabli. Ustanovljeno je kako su se u predviđanju seksualnog zadovoljstva u braku istaknuli samopoštovanje i otvorenu komunikaciju prije stupanja u brak – koju Menard i Offman (2009) navode kao dio seksualne asertivnosti – uz doduše nešto drugačiju dinamiku kod muškaraca i žena. Dok su ženama najvažniji bili njihovi vlastiti čimbenici kod muškaraca su se ti prediktori odnosili na partnericu, odnosno otvorenu komunikaciju i samopoštovanje od strane supruge, a ne njihovu vlastitu.

Seksualni terapeuti se u svome radu sve češće susreću s klijentima koji se osjećaju nezadovoljno svojim seksualnim životom, iako ne pate od nikakve specifične seksualne disfunkcije (Schover, 1982; prema McCann i Biaggio, 1989). Ovim se istraživanjem nastojalo detaljnije ispitati neke od aspekata seksualnog zadovoljstva na koje bi se moglo usmjeriti prilikom terapijskog rada s klijentima i tako pozitivno utjecati na njihovo seksualno zadovoljstvo i seksualno zdravlje, ali i istražiti moguće rodne razlike u ovim odrednicama. Dobiveni rezultati sugeriraju kako je potrebno posvetiti se detaljnijem izučavanju navedenih čimbenika, ali i načinu na koji su oni povezani. Poznato je i kako Hrvatska u velikoj mjeri zaostaje u broju provedenih istraživanja i objavljenih publikacija na temu ljudske seksualnosti u usporedbi s većinom drugih svjetskih zemalja (Antičević Šodić, 2014). Stoga činjenica da su podaci prikupljeni upravo u Hrvatskoj na „domaćem“ uzorku sudionika – kao i to da, prema našim saznanjima, dosad niti jedno drugo istraživanje nije ispitivalo posredujuću ulogu seksualne asertivnosti isključivo na uzorku muškaraca – također predstavlja svojevrsni doprinos ovog istraživanja, i bilo bi preporučljivo i provoditi što više takvih istraživanja.

Zaključak

Ovim su se istraživanjem nastojale ispitati rodne razlike u seksualnom samopoštovanju, seksualnoj asertivnosti i seksualnom zadovoljstvu, kao i povezanosti navedenih varijabli. Ustanovljeno je kako muškarci imaju izraženije seksualno samopoštovanje, no izostale su očekivane razlike po pitanju seksualne asertivnosti i seksualnog zadovoljstva između muškaraca i žena. Utvrđene su pozitivne povezanosti seksualnog samopoštovanja, kao i seksualne asertivnosti, sa seksualnim zadovoljstvom na oba poduzorka. Odnosno, osobe koje sebe više vrednuju kao seksualnog partnera/icu, izvještavaju o višim razinama seksualnog zadovoljstva kao i osobe koje su spremnije izraziti svoje seksualne potrebe ali i inicirati njihovo ostvarenje. Ujedno je dobivena i pozitivna povezanost između seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti kod muškaraca kao i kod žena, što ukazuje na to da porastom seksualnog samopoštovanja dolazi i do rasta po pitanju seksualne asertivnosti, čime je u konačnici potvrđena prva hipoteza.

Ustanovljen je i značajan relativan doprinos seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti u objašnjenju seksualnog zadovoljstva i kod muškaraca i kod žena. Dok je kod muškaraca riječ o podjednakim doprinosima, kod žena je seksualna asertivnost imala nešto veći značaj od seksualnog samopoštovanja. Provjerena je i posredujuća uloga seksualne asertivnosti na povezanost seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva zasebno kod muškaraca i žena te je ispitivanje ovog modela polučilo istovjetne rezultate na dvama poduzorcima. Drugim riječima, osobe koje imaju pozitivno viđenje sebe kao seksualnog bića bit će spremnije svome partneru odnosno partnerici prenijeti svoje seksualne potrebe kao i inicirati željena seksualna ponašanja, što će posljedično rezultirati većim zadovoljstvom seksualnim odnosom. Dobiveni rezultati ukazuju na to da su u pozadini veze seksualnog samopoštovanja i seksualnog zadovoljstva posrijedi još neki drugi čimbenici uz seksualnu asertivnost. Prethodni model dosad nije ispitivan na isključivo muškom uzorku. Ovi podaci nude vrijedne smjernice za rad s klijentima tijekom seksualne terapije, obzirom da seksualno samopoštovanje i seksualna asertivnost predstavljaju odrednice seksualnog zadovoljstva na koje se tijekom terapijskog rada može utjecati. No, potrebno je uzeti u obzir i određena metodološka ograničenja ovog istraživanja i naglasiti potrebu za daljnjim, što iscrpnijim ispitivanjem navedenih konstrukata.

Literatura

- Antičević, V. i Šodić, L. (2014). Metodološke osobitosti istraživanja seksualnosti. *Jahr*, 5 (2), 291-307. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/134783>
- Antičević, V. (2015). Privrženost i seksualno samopoimanje u oblikovanju seksualnog zadovoljstva i zadovoljstva partnerskom vezom – pregled istraživanja. *Liječnički vjesnik*, 137 (1-2), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/172680>
- Antičević, V., Britvić, D. i Jokić-Begić, N. (2018). Stilovi privrženosti i seksualnost: doprinos roda, dobi i statusa partnerske veze. *Socijalna psihijatrija*, 46 (2), 125-141. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/203817>
- Bailey, W. C., Hendrick, C., i Hendrick, S. S. (1987). Relation of sex and gender role to love, sexual attitudes, and self-esteem. *Sex Roles: A Journal of Research*, 16(11-12), 637–648. <https://doi.org/10.1007/BF00300378>
- Baumeister, R. F., Catanese, K. R., i Vohs, K. D. (2001). Is there a gender difference in strength of sex drive? Theoretical views, conceptual distinctions, and a review of relevant evidence. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3), 242–273. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0503_5
- Beutel, M. E., Schumacher, J., Weidner, W., i Brähler, E. (2002). Sexual activity, sexual and partnership satisfaction in ageing men--results from a German representative community study. *Andrologia*, 34(1), 22–28. <https://doi.org/10.1046/j.0303-4569.2001.00473.x>
- Boynton, P. M. (2003). "I'm just a girl who can't say no"?: Women, consent, and sex research. *Journal of Sex i Marital Therapy*, 29, 23–32. <https://doi.org/10.1080/713847130>
- Bridges, S. P. K. (1999). *Predicting and describing sexual satisfaction in women: Physical affection in family of origin, sexual initiation and communication, and masturbatory practices*. The University of Memphis.
- Buss, D. M., i Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100(2), 204–232. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.2.204>
- Byers, E. S. (1999). The Interpersonal Exchange Model of Sexual Satisfaction: Implications for Sex Therapy with Couples. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 33(2). Retrieved from <https://cjc-rcc.ucalgary.ca/article/view/58618>
- Byers, E. S. (2005). Relationship Satisfaction and Sexual Satisfaction: A Longitudinal Study of Individuals in Long-Term Relationships. *Journal of Sex Research*, 42(2), 113–118. <https://doi.org/10.1080/00224490509552264>
- Carpenter, L. M., Nathanson, C. A., i Kim, Y. J. (2009). Physical women, emotional men: Gender and sexual satisfaction in midlife. *Archives of sexual behavior*, 38(1), 87-107. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9215-y>
- Catania, J. A. (1999). A framework for conceptualizing reporting bias and its antecedents in interviews assessing human sexuality. *Journal of Sex Research*, 36(1), 25-38. <https://doi.org/10.1080/00224499909551964>

- Christopher, F. S., i Sprecher, S. (2000). Sexuality in marriage, dating, and other relationships. *Journal of Marriage and Family*, 62(6), 999-1017. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00999.x>
- Cooper, A., i Stoltenberg, C. D. (1987). Comparison of a sexual enhancement and a communication training program on sexual and marital satisfaction. *Journal of Counseling Psychology*, 34(3), 309–314. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.34.3.309>
- Cotten-Huston, A. L., i Wheeler, K. A. (1983). Preorgasmic group treatment: Assertiveness, marital adjustment and sexual function in women. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 9(4), 296–302. <https://doi.org/10.1080/00926238308410916>
- del Mar Sanchez-Fuentes, M., Salinas, J. M., i Sierra, J. C. (2016). Use of an ecological model to study sexual satisfaction in a heterosexual Spanish sample. *Archives of Sexual Behavior*, 45(8), 1973-1988. <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0703-9>
- Doyle Zeanah, P., i Schwarz, J. C. (1996). Reliability and validity of the sexual self-esteem inventory for women. *Assessment*, 3(1), 1-15. <https://doi.org/10.1177/107319119600300101>
- Felmlee, D., Sprecher, S., & Bassin, E. (1990). The dissolution of intimate relationships: A hazard model. *Social Psychology Quarterly*, 53(1), 13–30. <https://doi.org/10.2307/2786866>
- Ferroni, P., i Taffe, J. (1997). Women's emotional well-being: The importance of communicating sexual needs. *Sexual and Marital Therapy*, 12(2), 127-138. <https://doi.org/10.1080/02674659708408155>
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS (3rd Edition)*. SAGE Publications Ltd.
- Haavio-Mannila, E., i Kontula, O. (1997). Correlates of increased sexual satisfaction. *Archives of sexual behavior*, 26(4), 399-419. <https://doi.org/10.1023/a:1024591318836>
- Heiman, J. R., Long, J. S., Smith, S. N., Fisher, W. A., Sand, M. S., i Rosen, R. C. (2011). Sexual satisfaction and relationship happiness in midlife and older couples in five countries. *Archives of sexual behavior*, 40(4), 741-753. <https://doi.org/10.1007/s10508-010-9703-3>
- Henderson, A. W., Lehavot, K., i Simoni, J. M. (2009). Ecological models of sexual satisfaction among lesbian/bisexual and heterosexual women. *Archives of sexual behavior*, 38(1), 50-65. <https://doi.org/10.1007/s10508-008-9384-3>
- Herold, E. S., i Way, L. (1988). Sexual self-disclosure among university women. *Journal of Sex Research*, 24(1), 1-14. <https://doi.org/10.1080/00224498809551394>
- Hewson, C. (2003). Conducting research on the Internet. *The Psychologist*, 16(6), 290–293.
- Hurlbert, D. F. (1991). The role of assertiveness in female sexuality: A comparative study between sexually assertive and sexually nonassertive women. *Journal of sex & marital therapy*, 17(3), 183-190. <https://doi.org/10.1080/00926239108404342>

- Hurlbert, D. F., Apt, C., i Rabehl, S. M. (1993). Key variables to understanding female sexual satisfaction: An examination of women in nondistressed marriages. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 19(2), 154–165. <https://doi.org/10.1080/00926239308404899>
- Jurin, T. (2020). *Psihologija seksualnosti – skripta s predavanja*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Kinsey, A. C., Martin, C. E., i Pomeroy, W. B. (1948). *Kinsey Scale*. WB Saunders.
- Larson, J. H., Anderson, S. M., Holman, T. B., i Niemann, B. K. (1998). A longitudinal study of the effects of premarital communication, relationship stability, and self-esteem on sexual satisfaction in the first year of marriage. *Journal of sex & marital therapy*, 24(3), 193-206. <https://doi.org/10.1080/00926239808404933>
- Laumann, E. O., Paik, A., Glasser, D. B., Kang, J. H., Wang, T., Levinson, B., Moreira, E. D., Nicolosi, A. i Gringell, C. (2006). A cross national study of subjective sexual well-being among older women and men: Findings from the global study of sexual attitudes and behaviours. *Archives of Sexual Behavior*, 35, 145-161. <https://doi.org/10.1007/s10508-005-9005-3>
- Lawrance, K.-A., i Byers, E. S. (1995). Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Personal Relationships*, 2(4), 267–285. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1995.tb00092.x>
- MacNeil, S., i Byers, E. S. (2005). Dyadic assessment of sexual self-disclosure and sexual satisfaction in heterosexual dating couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(2), 169–181. <https://doi.org/10.1177/0265407505050942>
- McCabe, M. P. (1999). The interrelationship between intimacy, relationship functioning, and sexuality among men and women in committed relationships. *The Canadian journal of human sexuality*, 8(1), 31-31.
- McCann, J. T., i Biaggio, M. K. (1989). Sexual satisfaction in marriage as a function of life meaning. *Archives of Sexual Behavior*, 18(1), 59–72. <https://doi.org/10.1007/BF01579292>
- Mah, K., i Binik, Y. M. (2001). The nature of human orgasm: a critical review of major trends. *Clinical psychology review*, 21(6), 823-856. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(00\)00069-6](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(00)00069-6)
- Ménard, A. D., i Offman, A. (2009). The interrelationships between sexual self-esteem, sexual assertiveness and sexual satisfaction. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 18. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_3922
- Meston, C. M., Heiman, J. R., Trapnell, P. D., & Paulhus, D. L. (1998). Socially desirable responding and sexuality self-reports. *Journal of Sex Research*, 35(2), 148–157. <https://doi.org/10.1080/00224499809551928>
- Mikulas, W. L., i Vodanovich, S. J. (1993). The essence of boredom. *The Psychological Record*, 43(1), 3. <https://doi.org/10.1080/00926239808404933>

- Nazarpour, S., Simbar, M., Khorrami, M., Jafari Torkamani, Z., Saghafi, R., i Alavi-Majd, H. (2021). The association between sexual function and body image among postmenopausal women: a cross-sectional study. *BMC Women's Health*, 21(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12905-021-01549-1>
- Nyitray, A. G., Harris, R. B., Abalos, A. T., Nielson, C. M., Papenfuss, M., i Giuliano, A. R. (2010). Test–retest reliability and predictors of unreliable reporting for a sexual behavior questionnaire for US men. *Archives of sexual behavior*, 39(6), 1343-1352. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9522-6>
- Oattes, M. K., i Offman, A. (2007). Global self-esteem and sexual self-esteem as predictors of sexual communication in intimate relationships. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 16, 89-100.
- Offman, A., i Matheson, K. (2005). Sexual compatibility and sexual functioning in intimate relationships. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 14(1/2), 31.
- Paulhus, D. L. (1991). Measurement and control of response bias. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (pp. 17–59). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-590241-0.50006-X>
- Peixoto, M. M., Amarelo-Pires, I., Pimentel Biscaia, M. S., i Machado, P. P. (2018). Sexual self-esteem, sexual functioning and sexual satisfaction in Portuguese heterosexual university students. *Psychology & Sexuality*, 9(4), 305-316. <https://doi.org/10.1080/19419899.2018.1491413>
- Petersen, J. L., i Hyde, J. S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality, 1993–2007. *Psychological Bulletin*, 136(1), 21–38. <https://doi.org/10.1037/a0017504>
- Pierce, A. P., i Hurlbert, M. K. (1999). Test-retest reliability of the Hurlbert Index of Sexual Assertiveness. *Perceptual and Motor Skills*, 88(1), 31–34. <https://doi.org/10.2466/PMS.88.1.31-34>
- Rostosky, S. S., Dekhtyar, O., Cupp, P. K., i Anderman, E. M. (2008). Sexual self-concept and sexual self-efficacy in adolescents: a possible clue to promoting sexual health?. *Journal of sex research*, 45(3), 277-286. <https://doi.org/10.1080/00224490802204480>
- Ryu, E. (2011). Effects of skewness and kurtosis on normal-theory based maximum likelihood test statistic in multilevel structural equation modeling. *Behavior research methods*, 43(4), 1066-1074. <https://doi.org/10.3758/s13428-011-0115-7>
- Salisbury, C. M., i Fisher, W. A. (2014). “Did you come?” A qualitative exploration of gender differences in beliefs, experiences, and concerns regarding female orgasm occurrence during heterosexual sexual interactions. *The Journal of Sex Research*, 51(6), 616-631. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.838934>
- Scott, J. (1998). Changing attitudes to sexual morality: A cross-national comparison. *Sociology*, 32(4), 815-845. <https://doi.org/10.1177/0038038598032004010>

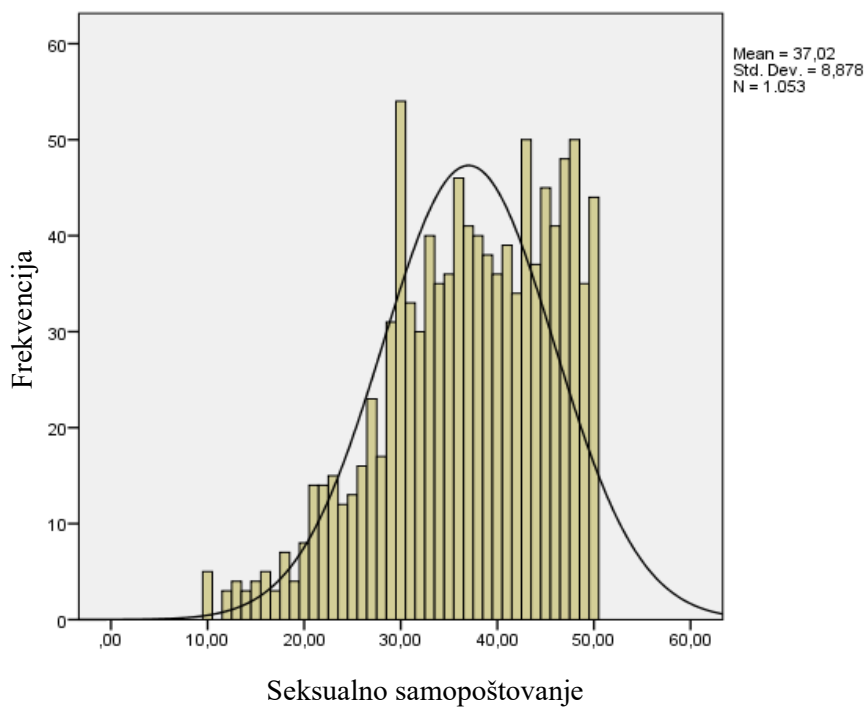
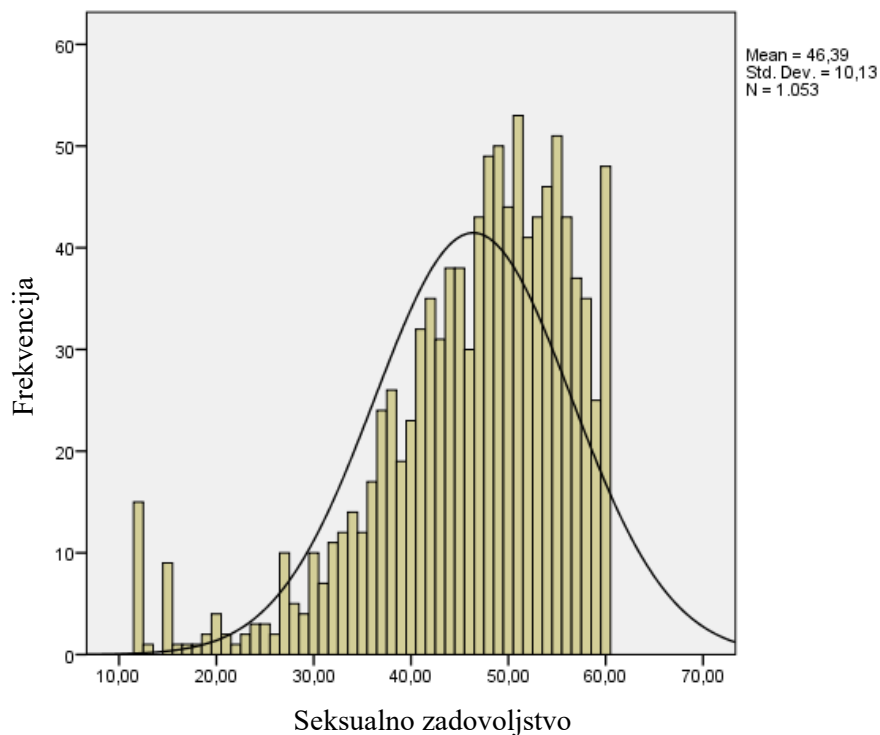
- Shafer, D. A. (1977). *The development and validation of a sexual assertiveness scale*. California State University, Long Beach.
- Smith, G. (2008). Does gender influence online survey participation?: A record-linkage analysis of university faculty online survey response behavior. *ERIC Document Reproduction Service No. ED 501717*.
- Snell, W. E., i Papini, D. R. (1989). The Sexuality Scale: An instrument to measure sexual-esteem, sexual-depression, and sexual-preoccupation. *Journal of Sex Research*, 26(2), 256–263. <https://doi.org/10.1080/00224498909551510>
- Snell, W. E., Fisher, T. D., i Schuh, T. (1992). Reliability and validity of the Sexuality Scale: A measure of sexual-esteem, sexual-depression, and sexual-preoccupation. *Journal of Sex Research*, 29(2), 261–273. <https://doi.org/10.1080/00224499209551646>
- Snell, W. E., Fisher, T. D., i Walters, A. S. (1993). The Multidimensional Sexuality Questionnaire: An objective self-report measure of psychological tendencies associated with human sexuality. *Annals of Sex Research*, 6(1), 27–55. <https://doi.org/10.1007/BF00849744>
- Sprecher, S., i Cate, R. M. (2004). Sexual Satisfaction and Sexual Expression as Predictors of Relationship Satisfaction and Stability. In J. H. Harvey, A. Wenzel, i S. Sprecher (Eds.), *The handbook of sexuality in close relationships* (pp. 235–256). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Stapleton, P., Crighton, G. J., Carter, B., i Pidgeon, A. (2017). Self-esteem and body image in females: The mediating role of self-compassion and appearance contingent self-worth. *The Humanistic Psychologist*, 45(3), 238–257. <https://doi.org/10.1037/hum0000059>
- Štulhofer, A. (1999). Hypnerotomachia Poliae: Seksualni stilovi urbanih žena u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 30(1-2), 1-17. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/154405>
- Štulhofer, A., Gregurović, M., i Štulhofer, D. (2003). Seksualno zdravlje, zadovoljstvo i seksualna orijentacija žena. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 12(5 (67)), 635-659. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/19286>
- Štulhofer, A., Zelenbrz, J., Landripet, I., Kutli, S., Gregurević, M. i Tiljak, H. (2004). Spol, starenje i seksualnost: struktura i dinamika seksualnog zadovoljstva u heteroseksualnom uzorku urbanih žena i muškaraca. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 13(6 (74)), 1011-1029. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/16248>
- Štulhofer, A., Dokmanović, M., Ajduković, D., Božičević, I. i Kufrin, K. (2005). Seksualnost mladih u Hrvatskoj: simboličke i bihevioralne promjene od 1972. do 2005.. *Pedagogijska istraživanja*, 2 (2), 327-341. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/139317>
- Štulhofer, A. i Buško, V. (2008). Evaluacija novog instrumenta za procjenu seksualnog zadovoljstva. *Suvremena psihologija*, 11 (2), 287-312. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/81548>

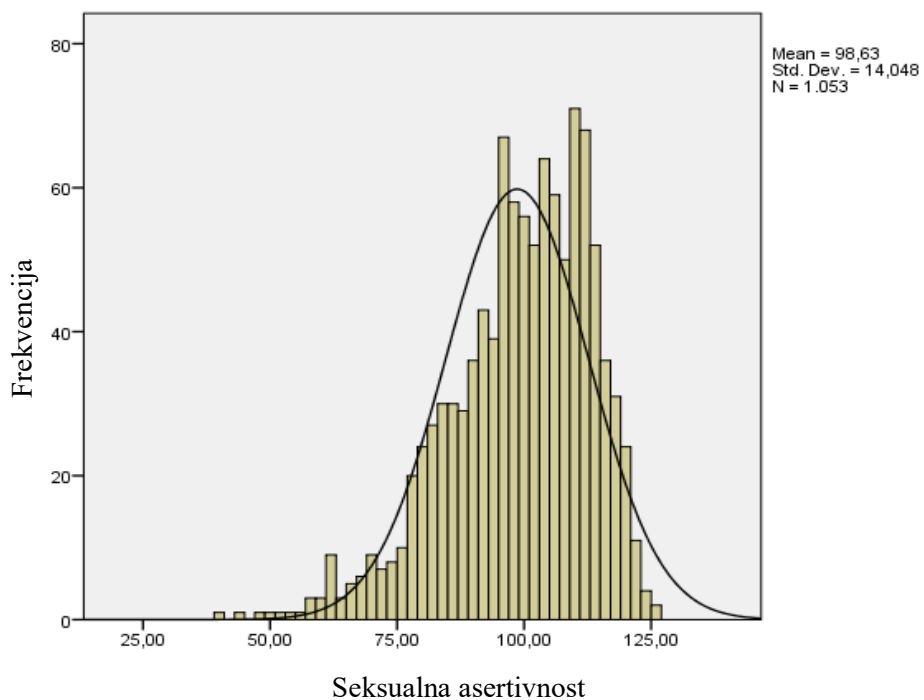
- Tracey, T. J. G. (2016). A note on socially desirable responding. *Journal of Counseling Psychology*, 63(2), 224–232. <https://doi.org/10.1037/cou0000135>
- Trudel, G., Turgeon, L., i Piché, L. (2010). Marital and sexual aspects of old age. *Sexual and relationship Therapy*, 25(3), 316-341. <https://doi.org/10.1080/14681991003750467>
- van Gelder, P. L. (2016). *The mediating role of sexual assertiveness in the relationship between sexual self-esteem and sexual satisfaction in young Dutch women*. Faculty of Social and Behavioral Sciences, University of Utrecht.
- Wade, L. D., Kremer, E. C., i Brown, J. (2005). The incidental orgasm: The presence of clitoral knowledge and the absence of orgasm for women. *Women & health*, 42(1), 117-138. https://doi.org/10.1300/j013v42n01_07
- Wood, R. T., Griffiths, M. D., i Eatough, V. (2004). Online data collection from video game players: Methodological issues. *CyberPsychology & Behavior*, 7(5), 511-518. <https://doi.org/10.1089/cpb.2004.7.511>
- Zihelr, S., i Masten, R. (2010). Differences in predictors of sexual satisfaction and in sexual satisfaction between female and male university students in Slovenia. *Psychiatria Danubina*, 22(3), 425-429.

PRILOZI

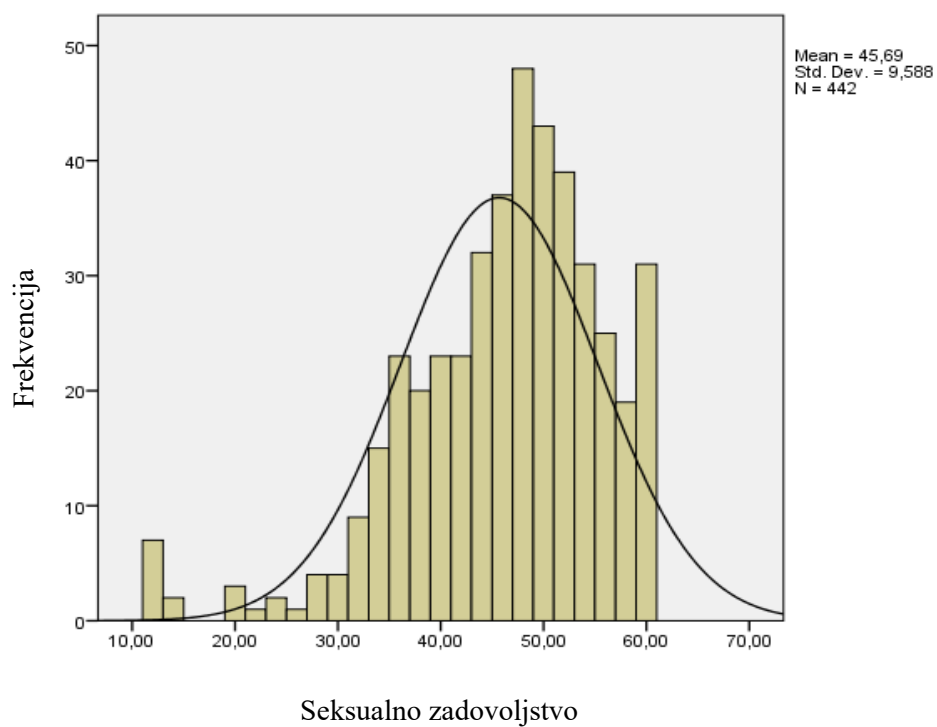
Prilog A

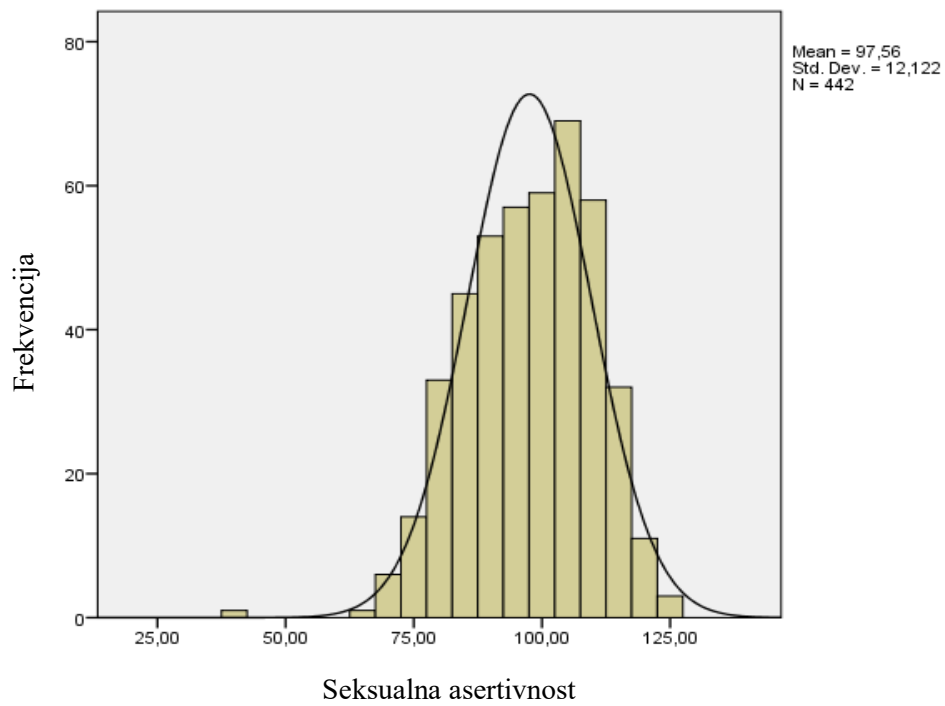
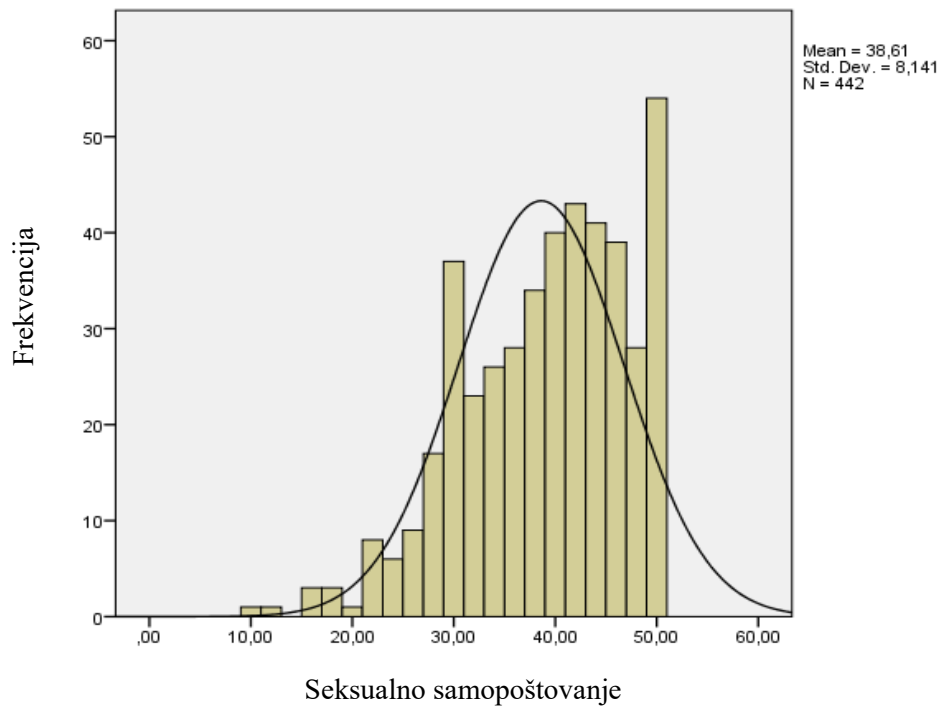
Grafički prikazi distribucija rezultata na upitnicima seksualnog zadovoljstva, seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti na poduzorku žena (n = 1053)

Grafički prikazi distribucija rezultata na upitnicima seksualnog zadovoljstva, seksualnog samopoštovanja i seksualne asertivnosti na poduzorku muškarca (n = 442)

Prilog B

Prikaz statistički značajnih razlika u ispitivanim varijablama između osoba koje su u proteklih 6 mjeseci imale seksualne odnose ($n=1328$) te osoba koje ih nisu imale ($n=167$)

		M	SD	t	d	df
seksualno zadovoljstvo	imale su odnose	47.60	8.38	16.873***	1.11	1493
	nisu imale odnose	34.93	13.81			
seksualno samopoštovanje	imale su odnose	38.15	8.38	8.562***	0.67	1493
	nisu imale odnose	32.19	9.32			
seksualna asertivnost	imale su odnose	99.57	12.81	10.548***	0.82	1493
	nisu imale odnose	88.28	14.76			
važnost seksa	imale su odnose	4.02	0.798	10.277***	0.78	1493
	nisu imale odnose	3.32	1.00			

Legenda: *M* – aritmetička sredina rezultata sudionika u poduzorku; *SD* – standardna devijacija; *t* – t-test značajnosti razlika; *d* – Cohenov *d* veličine učinka; *df* – stupnjevi slobode
*** $p < .001$

Prilog C

Spol kao prediktor seksualnog zadovoljstva u različitim dobnim skupinama

	Seksualno zadovoljstvo			
	Dobne skupine			
	18. – 29. godina ($n=1086$)	30. - 39. godina ($n=217$)	40. – 49. godina ($n=138$)	50. – 65. godina ($n=54$)
Spol	0.59	0.10	-0.13	0.01

* $p < .05$

Prilog D

Prikaz razlika u seksualnom zadovoljstvu između muškaraca i žena u različitim dobnim skupinama

Prva dobná skupina (18. – 29. godina, N=1086)

Seksualno zadovoljstvo		M	SD	t	df	p	d
	muškarci (n=306)	45.41	9.82	-1.957	1084	0.051	0.13
	žene (n=780)	46.69	9.64				

Legenda: M – aritmetička sredina rezultata sudionika u poduzorku; SD – standardna devijacija; t – t-test značajnosti razlika; p – vjerojatnost; d – Cohenov d veličine učinka

Druga dobná skupina (30. – 39. godina, N=217)

Seksualno zadovoljstvo		M	SD	t	df	p	d
	muškarci (n=50)	45.76	8.82	-0.149	215	0.882	0.03
	žene (n=167)	46.02	11.24				

Legenda: M – aritmetička sredina rezultata sudionika u poduzorku; SD – standardna devijacija; t – t-test značajnosti razlika; p – vjerojatnost; d – Cohenov d veličine učinka

Treća dobná skupina (40. – 49. godina, N=138)

Seksualno zadovoljstvo		M	SD	t	df	p	d
	muškarci (n=62)	47.68	8.18	1.569	136	0.119	0.27
	žene (n=76)	45.00	11.21				

Legenda: M – aritmetička sredina rezultata sudionika u poduzorku; SD – standardna devijacija; t – t-test značajnosti razlika; p – vjerojatnost; d – Cohenov d veličine učinka

Četvrta dobna skupina (50. – 59. godina, N=54)

		M	SD	t	df	p	d
Seksualno zadovoljstvo	muškarci (n=24)	43.96	11.16	-0.63	52	0.95	0.02
	žene (n=30)	44.17	12.73				

Legenda: *M* – aritmetička sredina rezultata sudionika u poduzorku; *SD* – standardna devijacija; *t* – t-test značajnosti razlika; *p* – vjerojatnost; *d* – Cohenov d veličine učinka